

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ**
UNIVERSITY OF PATRAS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
(πρώην Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής - Μεσολόγγι)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΜΕΣΩΝ
ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1999 -
2019 »**

ΒΛΑΧΟΥ ΙΩΑΝΝΑ Α.Μ. 16984
ΜΑΝΕΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Α.Μ. 17063

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Δρ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Χ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2020

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Βλάχου Ιωάννα – Μανέτα Ελευθερία 2020

Με επιφύλαξη παντός νόμιμου δικαιώματος.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Πατρών δεν υποδηλώνει και απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων των συγγραφέων εκ μέρους του Τμήματος. (Ν. 5343/1932, αρ.202)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε καταρχήν, τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Δασκαλόπουλο Ευάγγελο για την καθοδήγηση και την υποστήριξή του στη συγγραφή της πτυχιακής μας εργασίας. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας για την κατανόηση και τη στήριξη που υπέδειξαν, καθώς και όλους τους φίλους μας για τη συμπαράσταση σε όλη μας την προσπάθεια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία επικεντρώνεται στο φαινόμενο των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και πιο συγκεκριμένα έχει ως στόχο την αναζήτηση των επιδράσεων διαφόρων παραγόντων στις εισροές των Α.Ξ.Ε. την περίοδο 1999 – 2019. Η διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιείται σε δείγμα 68 χωρών το οποίο εμπεριέχει τόσο αναπτυσσόμενες όσο και ανεπτυγμένες οικονομίες.

Με το πέρασμα των χρόνων και φθάνοντας πλέον στη σύγχρονη εποχή, έχει αποδειχθεί ότι οι Α.Ξ.Ε. αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομικής άνθησης πολλών χωρών, ενθαρρύνοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα μεταξύ τους. Κύριο μέλημα των ξένων επενδυτών είναι η ολική ή μερική εξαγορά των τοπικών επιχειρήσεων καθώς και ο διαρκής έλεγχος τους.

Στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης του θεωρητικού πλαισίου των Α.Ξ.Ε., των θετικών όπως επίσης και αρνητικών επιπτώσεων που συνεπάγονται στις χώρες υποδοχής και προέλευσης. Οι βασικότεροι παράγοντες που επηρεάζονται από τις Α.Ξ.Ε είναι οι μισθοί, οι εξαγωγές, η τεχνολογία και η τεχνογνωσία. Επιπλέον, αποτυπώνονται διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις πολλών οικονομολόγων σχετικά με την ανάπτυξη και τη διεθνοποίηση των ξένων επενδύσεων και αναλύονται οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες που ασκούν επιρροή σε αυτές, για παράδειγμα το Α.Ε.Π, ο ρυθμός ανάπτυξης Α.Ε.Π, το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, η ανεργία, οι υποδομές, ο βαθμός ανοίγματος του εμπορίου, ο πληθωρισμός, το εργατικό κόστος και οι διάφοροι παράγοντες της διακυβέρνησης. Τέλος, μελετήθηκαν οι συγκεκριμένοι παράγοντες και διαπιστώθηκε ότι το Α.Ε.Π, ο βαθμός ανοίγματος του εμπορίου, καθώς και η ανεργία κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, επιδρούν σημαντικά στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

ABSTRACT

This thesis focuses on the phenomenon of the Foreign Direct Investments and in particular aims at the search of the effects of various factors on F.D.I inflows over the period of 1999 - 2019. The research is conducted in a sample of 68 countries that includes both developing and developed economies.

Over the course of time and up until the modern times, it has been proven that the F.D.I are an integral part of the financial prosperity of many countries, encouraging at the same time the competitiveness among them. The whole or partial buying out of local businesses as well as their constant control is the main concern of the foreign investors.

This assignment is an attempt to capture the theoretical context of the F.D.I. and both the positive and negative effects on the host countries and on the countries of origin. The main factors affected by the F.D.I. are the salaries, exports, technology, and know - how. In addition, various theoretical approaches of many economists are imprinted concerning the development and the internationalization of foreign investments and the most significant determining factors that influence them, for example the Gross Domestic Product, the growth rate of the G.D.P, the G.D.P per capita, the unemployment, the infrastructure, the degree of trade opening, the inflation, the labor cost and the various factors of governance. Finally, the specific factors were studied and it was established that the G.D.P, the governance factors, the degree of trade opening, as well as the unemployment, especially in developing countries, have a significant impact on the Foreign Direct Investments.

Λέξεις – κλειδιά: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, χώρα υποδοχής, χώρα προέλευσης, προσδιοριστικοί παράγοντες, ξένοι επενδυτές, μητρική, αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες οικονομίες.

EIKONA 1.1

Πηγή: enikonomia.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	5
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Foreign Direct Investment).....	11
1.1 Ορισμός Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ).....	11
1.2 Μορφές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.....	13
1.3 Βασικοί τύποι Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.....	15
1.4 Επιπτώσεις Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.....	18
1.4.1 Επιπτώσεις στη χώρα υποδοχής.....	18
1.4.2 Επιπτώσεις στη χώρα προέλευσης.....	20
1.5 Σύγχρονες εξελίξεις των Α.Ξ.Ε.....	23
1.6 Κίνητρα πραγματοποίησης ΑΞΕ.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ξ.Ε.....	29
2.1 Θεώρημα της ενδοεπιχειρησιακής ολοκλήρωσης ή εσωτερικοποίησης.....	29
2.2 Κύκλος ζωής προϊόντος.....	30
2.3 Εκλεκτικό υπόδειγμα.....	31
2.4 Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.....	33
2.5 Μοντέλο της Ουψάλας (U-model).....	36
2.6 Τρόποι Διεθνοποίησης.....	37
2.6.1 Εξαγωγές.....	37
2.6.2 Αδειοδότηση (licensing).....	38
2.6.3 Δικαιόχρηση (franchising).....	39
2.6.4 Συμφωνίες παράδοσης έργων «με το κλειδί στο χέρι» (turnkey contracts).....	40
2.6.5 Στρατηγικές συμμαχίες (strategic alliances).....	41
2.6.6 Σύμβολα διοίκησης (management contracts).....	42
2.6.7 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (FDI).....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	45
3.1 Μέγεθος αγοράς / ΑΕΠ.....	45

3.2 Ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ.....	46
3.3 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	47
3.4 Βαθμός ανοίγματος εμπορίου (εισαγωγές & εξαγωγές).....	49
3.5 Ανεργία.....	50
3.6 Υποδομές.....	50
3.7 Πληθωρισμός.....	51
3.8 Εκπαίδευση – Εργατικό Δυναμικό.....	51
3.9 Εργατικό κόστος.....	52
3.10 Παράγοντες Κυβέρνησης.....	52
3.10.1 Ελευθερία λόγου και λογοδοσία διοικούντων.....	52
3.10.2 Πολιτική σταθερότητα και δημόσια τάξη.....	52
3.10.3 Αποτελεσματικότητα της Κυβέρνησης.....	53
3.10.4 Ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου.....	53
3.10.5 Κράτος δικαίου – εφαρμογή νόμων.....	53
3.10.6 Έλεγχος διαφθοράς.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	55
4.1 Μεθοδολογία.....	55
4.2 Αποτελέσματα έρευνας.....	61
4.3 Εμπειρική ανάλυση πινάκων.....	67
4.4 Περιορισμοί έρευνας.....	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	72

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1: Μορφές πλεονεκτημάτων υποδείγματος OLI.....	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3: Απεικόνιση 15 μεταβλητών δείγματος και πηγές δεδομένων.....	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4: Ταξινόμηση των 68 χωρών του δείγματος.....	58
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5: Παλινδρόμηση 68 χωρών την περίοδο 1999-2019.....	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6: Παλινδρόμηση 33 αναπτυσσόμενων χωρών την περίοδο 1999-2019...63	
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7: Παλινδρόμηση 29 ανεπτυγμένων χωρών την περίοδο 1999-2019.....	65

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1: Παγκόσμια Εξέλιξη του Α.Ε.Π, των εξαγωγών και εισαγωγών των Α.Ξ.Ε. (1970 – 2008).....	25
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2: Διάγραμμα κανονικής πιθανότητας 68 χωρών.....	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3: Διάγραμμα κανονικής πιθανότητας 33 αναπτυσσόμενων χωρών....	65
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.4: Διάγραμμα κανονικής πιθανότητας 29 ανεπτυγμένων χωρών.....	67

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΣΧΗΜΑ 1.1: Απεικόνιση προσδιοριστικών παραγόντων για ανάπτυξη συγκριτικού πλεονεκτήματος	35
--	----

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Π: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Α.Ξ.Ε: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Ο.Ο.Σ.Α: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Π.Ε: Πολυεθνικές Εταιρείες

F.D.I: Foreign Direct Investment

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις με την ταχεία εξέλιξή τους σε διεθνές επίπεδο έχουν προκαλέσει μεγάλο ενδιαφέρον τόσο στους ερευνητές όσο και στις διάφορες κυβερνήσεις. Τα τελευταία χρόνια με την σημαντικότητα που απέκτησαν συνέβαλλαν στην διεθνοποίηση της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο, προτρέποντας πληθώρα χωρών στην αναζήτηση καινοτόμων κινήτρων προκειμένου να αποτελέσουν πόλο έλξης για τους νέους επενδυτές. Ταυτόχρονα, από πολλούς θεωρείται ότι η προσέγγιση των Α.Ξ.Ε. ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των εγχώριων επιχειρήσεων, όπως επίσης και τη διάχυση τεχνολογίας και τεχνογνωσίας με αποτέλεσμα την δημιουργία της ευημερίας στην οικονομία.

Με τον όρο Α.Ξ.Ε., πολλοί οικονομολόγοι εννοούν την δημιουργία νέων επιχειρήσεων σε ξένη χώρα η οποία ελέγχεται από την μητρική, που η έδρα της βρίσκεται σε διαφορετική χώρα. Οι Α.Ξ.Ε. είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν με την δημιουργία θυγατρικών επιχειρήσεων, συγχωνεύσεων ή εξαγορών σε ξένες χώρες.

Στην παρούσα εργασία διερευνώνται οι προσδιοριστικοί παράγοντες και ο βαθμός επιρροής τους στις Α.Ξ.Ε. , τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Το πρώτο κεφάλαιο αναλύει αρχικά τις έννοιες των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων καθώς και τις διάφορες μορφές και τους τύπους διάκρισής τους. Επιπροσθέτως , αναφέρει τις επιπτώσεις που προκαλούν στις χώρες υποδοχής και προέλευσης, τις διαφορές εξελίξεις των Α.Ξ.Ε., όπως επίσης και τα κίνητρα των εκάστοτε επενδυτών.

Το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει τις θεωρητικές προσεγγίσεις ανάπτυξης των Α.Ξ.Ε. σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση αναπτύσσονται οι θεωρίες της εσωτερικοποίησης και του κύκλου ζωής του προϊόντος, ενώ στην δεύτερη περιγράφονται οι θεωρίες του εκλεκτικού υποδείγματος, του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, όπως και αυτή του μοντέλου της Ουνάλας. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι τρόποι διεθνοποίησης των επιχειρήσεων σε ξένες αγορές, συμπεριλαμβάνοντας τον εξαγωγικό και μη εξαγωγικό τύπο.

Το τρίτο κεφάλαιο αποτυπώνει τους προσδιοριστικούς παράγοντες που προσελκύουν τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στις χώρες υποδοχής. Οι πιο σημαντικοί από αυτούς είναι το ΑΕΠ, ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ο βαθμός ανοίγματος εμπορίου, οι υποδομές, η ανεργία και τέλος οι παράγοντες της διακυβέρνησης.

Το τέταρτο κεφάλαιο προβάλλει τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, δηλαδή το βαθμό επιρροής των παραγόντων στις Α.Ξ.Ε. παγκοσμίως, καθώς και τα αποτελέσματα που απορρέουν από τη συγκεκριμένη έρευνα. Τέλος, η ολοκλήρωση της μελέτης πραγματοποιείται με τα τελικά συμπεράσματα της πτυχιακής εργασίας.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (*Foreign Direct Investment*)

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Α.Ξ.Ε)

Με την επέκταση της διεθνικής παραγωγής αμερικανικών επιχειρήσεων μέσω των Α.Ξ.Ε ξεκίνησε η προσπάθεια της παγκοσμιοποίησης (Heywood, 2013). Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια, οι χώρες με αναπτυσσόμενες οικονομίες προσελκύουν ολοένα και περισσότερο τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Πρόκειται για διασυνοριακές επενδύσεις, οι οποίες συμβάλλουν στην διεθνοποίηση των οικονομικών μονάδων και αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Ως Άμεση Ξένη Επένδυση (*Foreign Direct Investment*) νοείται η ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων σε ξένες χώρες, καθώς και η επέκταση μιας υφιστάμενης, οι οποίες ανήκουν ολικώς ή μερικώς σε μια μητρική επιχείρηση.

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις σύμφωνα με τους Daniels και Radebaugh (1996), ορίζονται ως η εγκατάσταση παραγωγικής μονάδας σε μια τρίτη χώρα, στην οποία παράγεται είτε ένα τελικό προϊόν είτε τα ενδιάμεσα του προϊόντος.

Με βάση την Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank, 2010), ως Άμεση Ξένη Επένδυση ορίζεται η καθαρή εισροή επένδυσης με σκοπό να αναπτυχθεί ένα συνεχές διοικητικό ενδιαφέρον.

Ειδικότερα, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις καλύπτουν την μεταφορά παραγωγικών πόρων - εισροών έξω από τα όρια των εθνικών συνόρων. Πρόκειται είτε για υλικούς πόρους, όπως για παράδειγμα οι πρώτες ύλες, οι παραγωγικοί συντελεστές καθώς και το μετοχικό κεφάλαιο. Είτε αφορά άυλους πόρους, όπως είναι το μάρκετινγκ ή η μεταφορά τεχνογνωσίας. Η διαδικασία μεταφοράς των πόρων επιτυγχάνεται με τη συνεργασία δυο επιχειρήσεων, για τις οποίες η μόνη σύνδεση μεταξύ τους είναι η σχέση ιδιοκτησίας που διατηρούν και όχι με εμπορικές συναλλαγές. (Κυρκιλής, 2002)

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις είναι διεθνείς επενδύσεις που πραγματοποιούνται από μια οντότητα στη χώρα προέλευσης, έχοντας ως στόχο την απόκτηση ενός συνεχούς συμφέροντος σε μια άλλη οντότητα στη χώρα υποδοχής. Παράλληλα, ένας επενδυτής ή όπως χαρακτηρίζεται «άμεσος επενδυτής» μιας χώρας, εξασφαλίζει κάποιο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου της ξένης επιχείρησης. Απαραίτητη προϋπόθεση για να θεωρηθεί κάποιος άμεσος επενδυτής είναι η απόκτηση ενός μέρους του

κεφαλαίου τάξεως 10% ή και περισσότερο, στην εταιρεία της χώρας υποδοχής. Στόχος ενός επενδυτή είναι η δημιουργία και διατήρηση μιας μακροπρόθεσμης και σταθερής σχέσης με την επιχείρηση που γίνεται η επένδυση.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η θεωρία των ΑΞΕ., πέρα από τα θετικά αποτελέσματα που επιφέρει στις επιχειρήσεις, εγκυμονεί και μερικούς κινδύνους. Συγκεκριμένα, με την μεταφορά παραγωγικών συντελεστών σε μια αλλοδαπή χώρα, θεωρείται μια στρατηγική επέκτασης των επιχειρήσεων και αυτό έχει ως συνέπεια τον υψηλό επιχειρηματικό κίνδυνο. (Χατζηδημητρίου Ι.Α., 2003)

Φορείς των ΑΞΕ, θεωρούνται οι Πολυεθνικές Εταιρείες κάνοντας αισθητή την παρουσία τους στα μέσα του 1980. Για αυτόν τον λόγο, οποιαδήποτε επιχείρηση μπορεί να χαρακτηριστεί πολυεθνική, αν κατά βάση πραγματοποιεί μια Άμεση Ξένη Επένδυση. Ως πολυεθνική εταιρεία νοείται κάθε επιχείρηση που παίρνει μέρος σε μια Α.Ξ.Ε και ελέγχει ή διαθέτει παραγωγικές μονάδες ή υπηρεσίες σε περισσότερες από μία ξένες χώρες.

Βασικά στοιχεία για να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση ως πολυεθνική είναι τα εξής:

- Η ύπαρξη δύο και επιπλέον μονάδων παραγωγής.
- Οι μονάδες παραγωγής να είναι εγκαταστημένες σε ξεχωριστές χώρες.
- Το ολικό ή μερικό ποσοστό κατοχής του μετοχικού κεφαλαίου, μιας επιχείρησης κατ' ελάχιστον, έδρα της οποίας είναι μια ξένη χώρα.
- Ο έλεγχος τουλάχιστον μιας θυγατρικής εταιρείας που βρίσκεται σε ξένη χώρα.

Επομένως, για την ορθή λειτουργία μιας Α.Ξ.Ε, είναι σημαντικό και πρωταρχικό μέλημα η μητρική επιχείρηση να ελέγχει την θυγατρική επιχείρηση στη χώρα υποδοχής, έχοντας σαν αποτέλεσμα την επιρροή της σε θέματα σχετικά με τη λήψη των αποφάσεων, προσδιορίζοντας την συμπεριφορά της θυγατρικής. Για να θεωρηθεί ο έλεγχος αποτελεσματικός, βασική προϋπόθεση αποτελεί για την μητρική επιχείρηση, να έχει αποκτήσει ένα ποσοστό τάξεως 25% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής.

1.2 ΜΟΡΦΕΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΩΝ

Οι Α.Ξ.Ε αφορούν επενδύσεις σε εθνικό επίπεδο σε μια χώρα από επενδυτές στο εξωτερικό με σκοπό την εξαγορά δικαιώματος διαρκούς συμφέροντος. Κατά συνέπεια, παρέχεται η ευκαιρία οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις να πάρουν κυρίως τη μορφή κοινοπραξιών, συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Θυγατρική Πλήρους Ιδιοκτησίας (*wholly-owned subsidiary*)

Με βάση την παραπάνω μορφή επένδυσης ιδρύεται μια καινούρια επιχείρηση στο εξωτερικό, η οποία ανήκει ολοκληρωτικά στην επιχείρηση που υλοποιεί την επένδυση με αποτέλεσμα να γίνεται ο μοναδικός μέτοχος σε αυτήν. Η θυγατρική επιχείρηση απεικονίζει μια καινούρια επιχείρηση (*Greenfield strategy*), που ιδρύθηκε από την μητρική ή μια τοπική επιχείρηση η οποία απορροφήθηκε από τον ξένο επενδυτή μερικώς ή ολικώς και υπόκεινται σε πλήρη διοικητικό έλεγχο από την μητρική. (*Κοκκίνου Α. & Ψυχάρης Ι., 2004*)

Τα πιο σημαντικά προτερήματα που παρουσιάζει είναι τα κάτωθι:

- Η πρωτότυπη διακατέχει εξ' ολοκλήρου τον έλεγχο της καινούριας εταιρείας με όλα τα θετικά αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτό, συμβάλλοντας στη διάπλαση και την προσαρμογή των στρατηγικών της παγκοσμίως.
- Κατορθώνονται οικονομίες κλίμακας, δεδομένου ότι αυξάνεται το συνολικό μέγεθος των πωλήσεων.
- Τα συνολικά κέρδη της θυγατρικής, τα αποκομίζει η μητρική.
- Το γεγονός ότι η θυγατρική βρίσκεται σε μια χώρα του εξωτερικού, μπορεί να διαφοροποιήσει τα προϊόντα της ικανοποιώντας τις προτιμήσεις των καταναλωτών της τοπικής αγοράς.

Αντίθετα, εμφανίζει και κάποια μειονεκτήματα όπως:

- Η μητρική εταιρεία αναλαμβάνει καθολικά τον επιχειρηματικό κίνδυνο της ξένης επένδυσης.
- Το οικονομικό κόστος της θυγατρικής το επωμίζεται η μητρική επιχείρηση.
- Η θυγατρική επιχείρηση θεωρείται από την χώρα υποδοχής ξένη και είναι πιθανό να μην έχει θετική επιρροή στην κυβέρνηση, στις δημόσιες υπηρεσίες και στην κοινή γνώμη.

Κοινοπραξία (joint venture)

Σύμφωνα με αυτήν την επενδυτική μορφή, υπάρχει συνεργασία μεταξύ μίας τουλάχιστον επιχείρησης με έδρα το εξωτερικό με τουλάχιστον μία τοπική επιχείρηση, με σκοπό την ίδρυση μιας καινούριας επιχείρησης ή την εξαγορά μιας τρέχουσας τοπικής επιχείρησης. Επιπλέον, συνηθίζεται ο κάθε μέτοχος να συνεισφέρει εκείνο τον παραγωγικό συντελεστή στον οποίο υπερέχει των υπολοίπων μετόχων. Έτσι λοιπόν, επιτυγχάνεται η μείωση του κόστους παραγωγής, συνεισφέροντας ο κάθε εταίρος τους συντελεστές παραγωγής που διαθέτει. (Λιαργκόβας, 2007)

Μερικά προτερήματα που παρουσιάζει είναι τα εξής:

- Η ξένη επιχείρηση συνεργάζεται με κάποιον εταίρο, έχοντας τις απαραίτητες γνωριμίες και την κατάλληλη γνώση για την κουλτούρα και την τοπική αγορά της χώρας.
- Ο κίνδυνος και το κόστος του εγχειρήματος επιμερίζονται.
- Ο ανταγωνισμός μειώνεται ανάμεσα στις επιχειρήσεις ώστε να καταπολεμηθεί από κοινού ο κίνδυνος και να αποτραπεί η είσοδος κάποιου νέου ανταγωνιστή.
- Διευρύνονται οι χρηματοδοτικές ικανότητες.
- Οι νόμοι και οι κανόνες που έχουν θέσει πολλές χώρες, προσφέρουν οικονομικά κίνητρα μείζονος σημασίας στις διεθνείς κοινοπρακτικές επιχειρήσεις. Για αυτόν το λόγο, η δημιουργία μιας θυγατρικής έχει ως συνέπεια τα κέρδη που είχε προβλέψει εκ των προτέρων η εταιρεία για να πραγματοποιηθούν, εν τέλει δεν μπόρεσαν (διαφυγόν κέρδος).

Από την άλλη πλευρά, ορισμένα μειονεκτήματα που παρουσιάζει είναι ότι:

- Δεν υπάρχει πλήρης έλεγχος της ξένης επιχείρησης από τη διοίκηση της μητρικής. Με αυτόν τον τρόπο δυσχεραίνεται η ένταξη της θυγατρικής στον στρατηγικό σχεδιασμό της μητρικής.
- Αρκετά συχνά δημιουργούνται ασυμφωνίες ανάμεσα στους εταίρους, όσον αφορά τους σκοπούς και τις στρατηγικές που ίσως αργότερα οδηγήσουν στη λύση της.

Μερική Εξαγορά (partial acquisition)

Το επενδυτικό αυτό σχήμα αφορά την επιχείρηση που έχει στην κατοχή της ένα ποσοστό μετοχικού κεφαλαίου μιας τοπικής επιχείρησης. Παρατηρείται αμφίδρομη μεταφορά τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, μετοχών κ.α. (Χατζηδημητρίου I., 2003). Αξίζει να σημειωθεί ότι, η συγκεκριμένη μορφή αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή διεθνώς, διότι εμφανίζει αρκετά

πλεονεκτήματα της κοινοπραξίας με μικρές διαφορές και ελάχιστα μειονεκτήματα. (Κοκκίνου Α. & Ψυχάρης Ι., 2004)

1.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Εν συνεχεία, υπάρχουν και ορισμένοι τύποι Άμεσων Ξένων Επενδύσεων που κατατάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες ανάλογα με τους στόχους, την κατεύθυνση και τα κίνητρα.

Αρχικά, με βάση το κριτήριο των στόχων ταξινομούνται ως εξής :

Συγγωνεύσεις και Εξαγορές (Brownfield Strategy)

Αποτελεί βασικό τύπο Άμεσων Ξένων Επενδύσεων διότι σχετίζεται με τη μεταφορά περιουσιακών στοιχείων από τις τοπικές εταιρείες σε ξένες. Οι συγγωνεύσεις πέρα από τα όρια των συνόρων, πραγματοποιούνται όταν η λειτουργία των εταιρειών και τα περιουσιακά στοιχεία ενώνονται και δημιουργούν μια εταιρεία. Επιπλέον, οι εξαγορές πέρα από τα όρια των συνόρων, πραγματοποιούνται όταν η λειτουργία των επιχειρήσεων και ο έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων μεταφέρονται από μια τοπική επιχείρηση σε μια του εξωτερικού. Βέβαια, με αυτόν τον τρόπο συνεπάγεται ότι, η τοπική επιχείρηση γίνεται η θυγατρική της ξένης.

Οριζόντιες Α.Ξ.Ε (Vertical F.D.I.)

Πρόκειται για επενδύσεις οι οποίες περιλαμβάνουν την παραγωγική δραστηριότητα σε μια επιχείρηση στην ξένη χώρα. Συνήθως προτιμώνται λόγω της μεγάλης αποδοτικότητας της τοπικής παραγωγής, συγκριτικά με τις εξαγωγές τους στη χώρα προέλευσης. (Λιαργκόβας, 2007)

Κάθετες Α.Ξ.Ε (Horizontal F.D.I.)

Αφορά επενδύσεις που περιλαμβάνουν την παραγωγή προϊόντων σε ξένη χώρα και βρίσκονται σε διαφορετικό στάδιο από αυτό της μητρικής στην παραγωγή, που μπορεί να είναι προηγούμενο σχετικά με τις πηγές πρώτων υλών ή επόμενο σχετικά με το καταναλωτικό κοινό τους, πουλώντας τα προϊόντα που παράγει η εγχώρια επιχείρηση. (Dunning, 1970).

Συνδυασμός Οριζόντιων και Κάθετων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (Conglomerate F.D.I.)

Στον συγκεκριμένο τύπο επένδυσης, μια επιχείρηση μπορεί να διατηρεί τις προς τα πίσω κάθετες Α.Ξ.Ε, αλλά να επεκταθεί οριζόντια σχετικά με τις πρώτες ύλες με σκοπό την επίτευξη οικονομικών κλίμακας.

Νέες Θυγατρικές (Greenfield Strategy)

Επρόκειτο για επενδύσεις που σχετίζονται με την ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων με την επέκταση των άμεσων ξένων επενδύσεων σε καινούριες εγκαταστάσεις ή ήδη υπάρχουσες. Επί προσθέτως, επιτυγχάνονται μεταφορές νέας τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στη χώρα υποδοχής.

Έπειτα, με βάση την κατεύθυνση χωρίζονται ως εξής :

Εσωτερικές Α.Ξ.Ε. (Inward F.D.I.)

Οι εσωτερικές Α.Ξ.Ε εμφανίζονται στην περίπτωση όπου το ξένο κεφάλαιο επενδύεται σε εσωτερικούς πόρους. Η εισροή της άμεσης επένδυσης, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, είναι η επένδυση σε μία τοπική επιχείρηση άμεσης επένδυσης στη χώρα υποδοχής που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί από έναν τοπικό άμεσο επενδυτή. Αυτές οι επενδύσεις αναβαθμίζονται με τη μείωση φόρων, τα χαμηλά επιτόκια κ.α., ενώ αντίθετα, περιορίζονται με την διαφοροποίηση των απαιτήσεων.

Εξωτερικές Α.Ξ.Ε. (Outward F.D.I.)

Αυτός ο τύπος επένδυσης εμφανίζεται όταν το εσωτερικό κεφάλαιο χρηματοδοτεί εξωτερικούς πόρους. Εντούτοις, το κεφάλαιο αυτό, επενδύεται τόσο σε εισαγωγές όσο και σε εξαγωγές ενός μέρους του προϊόντος με έδρα αφητηρίας μια ξένη χώρα. Αυτές οι επενδύσεις ενισχύονται από την κυβερνητική πολιτική ασφάλισης, από τον κίνδυνο, ενώ αντιθέτως, εμποδίζονται από φορολογικές επιβαρύνσεις, τις κυβερνητικές πολιτικές που ενθαρρύνουν σε ένα μικρό βαθμό την κρατικοποίηση των βιομηχανιών με αποτέλεσμα να περιορίζονται τα υποκατάστατα των τοπικών επιχειρήσεων κ.α.

Τέλος, με βάση τα κίνητρα κατηγοριοποιούνται ως εξής σύμφωνα με τον *Dunning (1993)* :

Α.Ξ.Ε. προς αναζήτηση Πλουτοπαραγωγικών Πόρων (Resource seeking)

Ένα ποσοστό των επιχειρήσεων προβαίνει σε Α.Ξ.Ε. ώστε να προμηθευτούν ειδικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους σε μικρότερη τιμή από ότι στη μητρική χώρα για τον κύκλο εργασιών τους. Διακρίνονται τρεις κατηγορίες πλουτοπαραγωγικών πόρων. Πρώτον, οι φυσικοί πόροι, οι οποίοι περιέχουν μεταλλευτικά ορυκτά και αγροτικά προϊόντα. Τέτοιου είδους Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προϋποθέτουν αναγκαία υψηλές απαιτήσεις σε υποδομή. Δεύτερον, το φθινό εργατικό δυναμικό που ίσως να μην είναι ειδικευμένο, όπου οι πολυεθνικές εταιρείες ερχόμενες από ανεπτυγμένες χώρες με υψηλούς μισθούς το αναζητούν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τέλος, οι τεχνολογικές και διοικητικές ικανότητες όπου οι επιχειρήσεις εντάσσονται στον τομέα των υπηρεσιών.

Α.Ξ.Ε. προς αναζήτηση Αγορών (Market Seeking)

Αυτή η μορφή εμπεριέχει επενδύσεις, στις οποίες οι εταιρείες στοχεύουν είτε στην αναζήτηση νέων αγορών με την είσοδο τους, είτε στη συντήρηση του ποσοστού τους στην εταιρεία που ήδη υπάρχει. Οι Άμεσες αυτές Ξένες Επενδύσεις, έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν μια αμυντική στρατηγική διότι σημειώνεται προτίμηση των επιχειρήσεων στον συγκεκριμένο τύπο καθώς υπάρχει μικρότερος κίνδυνος για τη συντήρηση μιας ήδη υπάρχουσας από την ανακάλυψη μιας καινούριας. (Κοκκίνου Α. & Ψυχάρης Ι., 2004). Ως κύριο στόχο αυτές οι επενδύσεις έχουν την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών για τις αγορές του εξωτερικού ώστε να διευρύνουν το καταναλωτικό τους κοινό.

Α.Ξ.Ε. προς αναζήτηση Αποδοτικότητας (Efficiency Seeking)

Πρόκειται για επενδύσεις με τις οποίες οι Πολυεθνικές Εταιρείες εφόσον έχουν στην κατοχή τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και τις αγορές που επιζητούν, επιθυμούν την οργάνωση των δραστηριοτήτων με βασικό στόχο την επίτευξη καλύτερης χρήσης των πλουτοπαραγωγικών πόρων.

Α.Ξ.Ε. αναζήτησης στρατηγικών πόρων και ικανοτήτων (Strategic Asset Seeking)

Κύριος στόχος του τελευταίου τύπου των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, είναι η βελτίωση της θέσης της ανταγωνιστικότητας τους παγκοσμίως αλλά και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας με την εξαγορά άλλων επιχειρήσεων. Μπορούν να το πετύχουν έχοντας στην κατοχή τους υψηλή τεχνολογία, εξειδικευμένους πόρους και άριστα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό. Συνήθως αυτός ο τύπος παρατηρείται σε κλάδους υψηλής τεχνολογία. (Κοκκίνου Α. & Ψυχάρης Ι., 2004)

1.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΜΕΣΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στα πλαίσια της διεθνοποίησης και του παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού, οι Α.Ξ.Ε πραγματοποιούνται με ταχύτατους ρυθμούς. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις σχετικά με τα αποτελέσματα που επιφέρουν είτε πρόκειται για τη χώρα υποδοχής, είτε για τη χώρα προέλευσης. Παρακάτω θα εξετάσουμε σε ποιες περιπτώσεις προκαλούν θετική επίδραση και σε ποιες αρνητική.

1.4.1 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Οι Α.Ξ.Ε. ασκούν μεγάλη επιρροή στις χώρες υποδοχής, επηρεάζοντας την παραγωγή και την ανάπτυξη μιας εγχώριας επιχείρησης, συμβάλλοντας στη μεταβολή της τεχνολογίας και της διοίκησης. Οι συνέπειες που επιφέρει μια Α.Ξ.Ε. είναι άλλοτε θετικές και άλλοτε αρνητικές και εξαρτάται κάθε φορά από τις υποδομές της, το στάδιο εξέλιξης της τεχνολογίας αλλά και από την αντιμετώπιση που έχουν από την τοπική κυβέρνηση και το κοινωνικό σύνολο.

Είναι σημαντικό, οι επιδράσεις να εξεταστούν ως προς τον τρόπο με τον οποίο εισχωρεί μια επιχείρηση στη χώρα εγκατάστασης, τον τύπο της επένδυσης και τη χρονική περίοδο.

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζονται από τις Α.Ξ.Ε. είναι οι παρακάτω και θα αναλυθούν στη συνέχεια.

- Απασχόληση & Μισθοί
- Ανάπτυξη και Αποδοτικότητα
- Εξαγωγές
- Τεχνολογία και Τεχνογνωσία

Απασχόληση & Μισθοί

Εκ πρώτης όψεως, οι επιδράσεις στον τομέα της απασχόλησης ενδεχομένως να είναι θετικές ή αρνητικές, αναλόγως την επικρατούσα κατάσταση της χώρας εγκατάστασης. Από τη μία πλευρά, με την είσοδο τους οι επιχειρήσεις, ιδρύουν μια καινούρια μονάδα προσφέροντας θέσεις εργασίας στο εν δυνάμει απασχολούμενο προσωπικό. Κατά αυτόν τον τρόπο μειώνεται το ποσοστό ανεργίας, ιδιαίτερα αν πρόκειται για επιχείρηση «εντάσεως εργασίας» και παράλληλα μπορούν να προσφέρουν εμπειρίες και εξειδίκευση με ενισχυμένη εκπαίδευση.

Μια ακόμη θετική επίδραση είναι ότι οι πολυεθνικές εταιρείες κυρίως, προσφέρουν υψηλούς μισθούς διότι είτε χρησιμοποιούν εξελιγμένη τεχνολογία και αρά υπάρχει μεγαλύτερη παραγωγή, είτε είναι υποχρεωμένες να δώσουν υψηλότερες αμοιβές λόγω της πολιτικής που ακολουθείται στη χώρα προέλευσης.

Αντιθέτως, η είσοδος των ξένων επιχειρήσεων μπορεί να επιφέρει και αρνητικές συνέπειες. Πιο συγκεκριμένα, αν η εταιρεία θεωρείται «εντάσεως κεφαλαίου», δηλαδή η εργασία αποκτά δεύτερη μοίρα και τα εργατικά χέρια αντικαθίστανται από τις μηχανές έχει ως άμεση συνέπεια, να χάνουν τη θέση τους πολλοί εργαζόμενοι. Επιπλέον, σε περίπτωση που η είσοδος γίνεται μέσω της εξαγοράς ή της συνένωσης με μια τοπική επιχείρηση, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της μείωσης ανθρώπινου δυναμικού. Όλα τα προηγούμενα πηγάζουν από το γεγονός ότι, ο αυξημένος ανταγωνισμός έχει αγγίξει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό και οι τοπικές επιχειρήσεις είναι αναγκασμένες να προβούν σε ανάλογες ενέργειες ώστε να επιβιώσουν και να γίνουν πιο αποδοτικές.

Εξαγωγές

Εν συνεχεία, σύμφωνα με τον Μπιτζένη (2014), για να επωφεληθεί η χώρα υποδοχής από την ξένη επένδυση, θα πρέπει να υπάρξει αύξηση στις εισροές ξένου κεφαλαίου και να φορολογηθούν τα κέρδη τους. Τέτοιες ενέργειες θα αποβούν κερδοφόρες για την εγχώρια οικονομία καθώς μπορούν να συνεισφέρουν στην κάλυψη του ελλειμματικού ισοζυγίου πληρωμών και του προϋπολογισμού. Παράλληλα, είναι σύνηθες κατά την εισβολή των Α.Ξ.Ε., να επιτυγχάνεται πέρα από τις εισαγωγές για την κάλυψη των αναγκών στη χώρα και εξαγωγική δραστηριότητα, επηρεάζοντας θετικά το Εμπορικό Ισοζύγιο. Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα στις εγχώριες επιχειρήσεις να προωθήσουν τη δική τους παραγωγή στο εξωτερικό, μειώνοντας τις εισαγωγές.

Βέβαια, μερικές φορές οι ξένες επιχειρήσεις έχουν τη διάθεση να εισάγουν πιο πολλά ενδιάμεσα αγαθά που είναι χρήσιμα στην παραγωγή, όπως συμβαίνει και στις μικρές εγχώριες που συνηθίζουν να σημειώνουν μικρότερες εκροές, με αποτέλεσμα να έχει δυσμενείς συνέπειες για το Εμπορικό Ισοζύγιο. (Kojima, 1991)

Ανάπτυξη & Αποδοτικότητα

Για να θεωρηθούν οι επιπτώσεις των ξένων επενδύσεων αποτελεσματικές ως προς την απόδοση τους, θα πρέπει να αυξηθούν και σε αυτή την περίπτωση οι εισροές του κεφαλαίου και να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά. Υποστηρίζεται από τον Μπιτζένη ότι οι ξένες επιχειρήσεις έχουν καλύτερη απόδοση από τις τοπικές, διότι αυξάνουν την παραγωγή και βελτιώνουν τις ικανότητες του, προκαλώντας αύξηση στο συνολικό Α.Ε.Π. της χώρας εγκατάστασης. Συγχρόνως, αναμένεται να βελτιωθούν ποιοτικά τα προϊόντα των ξένων επιχειρήσεων επηρεάζοντας το ρυθμό και τον τρόπο λειτουργίας των εγχώριων. Εξάλλου, είναι φρόνιμο να συμβεί κάτι τέτοιο, διότι οι διεθνικές επιχειρήσεις προμηθεύονται υλικά αγαθά από τις τοπικές και με μικρές πιέσεις μπορούν να επιτύχουν καλύτερη ποιότητα για τη μέγιστη δυνατή αποδοτική λειτουργία τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι λόγω του υψηλού

ανταγωνισμού οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να ανακαλύψουν πρωτοποριακές μεθόδους για την δραστηριότητά τους, να μειώσουν τις τιμές των προϊόντων και να βελτιώσουν τις υποδομές ώστε να κεντρίσουν το ενδιαφέρον νέων επενδυτών από ξένες χώρες. Κατά συνέπεια, θα δημιουργηθούν ευνοϊκότερες συνθήκες για νεοεισερχόμενες Α.Ξ.Ε. και θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που επικρατεί.

Ωστόσο, ο ενισχυμένος ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, ενδεχομένως να έχει και αρνητικές επιδράσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ξένες επιχειρήσεις αποκτούν τεράστιες οικονομικές δυνατότητες, με φυσικό επακόλουθο οι τοπικές να μην καταφέρνουν να τις ανταγωνιστούν ισάξια και να υποχωρούν. Μια ακόμα αρνητική επίπτωση αυτού, είναι ο σχηματισμός μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων στη χώρα εγκατάστασης με πιθανό αντίκτυπο στην κυβέρνηση.

Τεχνολογία & Τεχνογνωσία

Τέλος, από τις επιδράσεις των ξένων επιχειρήσεων επηρεάζεται και η τεχνολογία. Η μεταφορά της τεχνολογίας και τεχνογνωσίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα για θετικές επιρροές στη χώρα εγκατάστασης, προκαλώντας αύξηση στην αποδοτικότητα των τοπικών επιχειρήσεων. Αναλυτικότερα, η τεχνολογία αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο παράγονται τα προϊόντα ενώ η τεχνογνωσία στην εξειδίκευση του προσωπικού.

Από την άλλη πλευρά όμως, οι εγχώριες επιχειρήσεις αρκετές φορές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αφομοίωση της τεχνογνωσίας και στην εφαρμογή της εξελιγμένης τεχνολογίας. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, το επίπεδο της τεχνολογίας βρίσκεται σε προηγούμενο στάδιο σε σύγκριση με τις ξένες επιχειρήσεις δυσχεραίνοντας τη λειτουργία και την παραγωγή.

1.4.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Οι Α.Ξ.Ε. έχουν τόσο αρνητικές όσο και θετικές συνέπειες στη χώρα προέλευσης. Το ενδιαφέρον για τη μελέτη τους ξεκίνησε από τις καινούργιες μεγάλες αγορές που έχουν εκδηλωθεί αποτελώντας δελεαστικές περιοχές πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Οι επιπτώσεις των Α.Ξ.Ε. που αφορούν τη χώρα καταγωγής είναι μικρές σε μέγεθος ενώ διακρίνεται δυσκολία στην κατηγοριοποίησή τους. Οι βασικοί όμως παράγοντες που θα αναλυθούν στην συνέχεια είναι οι εξής:

- Εξαγωγές
- Απασχόληση
- Εγχώριες Επενδύσεις Κεφαλαίου

- Διάχυση Τεχνολογίας και Γνώσης

Εξαγωγές

Οι δραστηριότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων στη χώρα από την οποία δημιουργήθηκαν είναι άλλοτε θετικές και άλλοτε αρνητικές. Υπάρχουν αρκετές έρευνες όσον αφορά την ύπαρξη μεταξύ της σύνδεσης των εκροών Α.Ξ.Ε. και των εξαγωγών καθώς και τι είδους σύνδεση είναι αυτή. Ειδικότερα, πολλοί ερευνητές καταλήγουν στην άποψη ότι η σχέση αυτή απαρτίζεται από συμπληρωματικότητα, διότι προκύπτουν θετικές συνέπειες από την ύπαρξη των δύο σχέσεων, από το αποτέλεσμα πως οι καινούργιες Α.Ξ.Ε. συντελούν στην παραπάνω ανάπτυξη και αξιοποιούν τις νέες ευκαιρίες της αγοράς, ενώ θα μπορούσαν απλά να διενεργούν τη δραστηριότητα στη χώρα προέλευσης.

Επιπροσθέτως, οι πολυεθνικές αποκτούν από τη χώρα προέλευσης εξοπλισμό, ενδιάμεσα ή και άλλα αγαθά, με τα οποία έχει ως αποτέλεσμα να βελτιώνονται οι εξαγωγές της χώρας καταγωγής, καθώς επηρεάζει ανοδικά το Εμπορικό της Ισοζύγιο.

Από την αντίθετη όμως πλευρά, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η ξένη παραγωγή περιορίζει τις εξαγωγές. Πρώτον, διότι η διεθνική σταματάει την παραγωγή μεταφέροντάς τη σε άλλη χώρα και δεύτερον αναγκάζεται η ίδια να εισάγει τα προϊόντα τα οποία παράγονται στο εξωτερικό. Και στις δύο όμως περιπτώσεις επηρεάζεται αρνητικά το Εμπορικό Ισοζύγιο της χώρας προέλευσης. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι εξαγωγές της μητρικής χώρας με την επιρροή των Α.Ξ.Ε., εξαρτώνται από το αν η σχέση της χώρας υποδοχής και της προέλευσης χαρακτηρίζεται ως οριζόντια ή κάθετη.

Απασχόληση

Με βάση την απασχόληση διακρίνεται αντίστοιχη διακύμανση. Αρχικά ένα ποσοστό της παραγωγής μεταφέρεται στο εξωτερικό, το οποίο έχει ως επίδραση την αύξηση της ανεργίας στη χώρα προέλευσης αφού αυτόματα εξαλείφονται θέσεις εργασίας. Όμως δεν μπορούμε να έχουμε καθαρή εικόνα διότι σημαντικό ρόλο επίδρασης έχουν και πολλοί άλλοι παράγοντες. Επιπλέον, η διεθνική επιχείρηση αντιδρά πιο ανταγωνιστικά με αποτέλεσμα τόσο η εγχώρια όσο και η χώρα του εξωτερικού, να οδηγούνται σε αύξηση των πωλήσεων. Ακόμη, η ανταγωνιστικότητα αυτή οδηγεί στην ευκαιρία πολλών θετικών εξωτερικοτήτων στη χώρα καταγωγής.

Αντίθετα, σκοπός τους είναι η κάλυψη τοπικής ζήτησης και αυτό επιτυγχάνεται μέσω της μεταφοράς της παραγωγής με συνέπεια να αντικαθίστανται οι εξαγωγές. Ενώ παράλληλα υπάρχει αύξηση εξαγωγών, αναπτύσσοντας καινούργιες θέσεις εργασίας και αναζωογονώντας την απασχόληση. Επίσης, αυξάνεται η ζήτηση από ανθρώπους με εξειδικευμένα προσόντα, αφού απαιτείται για την αύξηση των διεθνικών απαραίτητος συντονισμός και έλεγχος της νεότερης και της μητρικής επιχείρησης. (Κοτταρίδη, 2014)

Εν κατακλείδι, οι ενέργειες αυτές εξετάζονται από τη χώρα προέλευσης, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο, τη διαμόρφωση της απασχόλησης εφόσον απαιτείται εξειδικευμένη εργασία και απασχολούμενους με τις κατάλληλες ικανότητες.

Εγχώριες Επενδύσεις Κεφαλαίου

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπάρχει ανησυχία εάν οι Α.Ξ.Ε. αυξάνουν ή αντικαθιστούν τις εγχώριες επενδύσεις κεφαλαίου, ενώ και στη χώρα καταγωγής δημιουργούνται ερωτήματα για την πιθανή μείωση των εγχώριων επενδύσεων. Σύμφωνα με έρευνες, τα αποτελέσματα και σε αυτήν την περίπτωση αμφιταλαντεύονται.

Εκ πρώτης όψης, μια πολυεθνική εταιρεία διενεργώντας Α.Ξ.Ε., υπάρχει η πιθανότητα αύξησης του κόστους. Από την άλλη όμως, υπάρχει το ενδεχόμενο να είναι αποδοτικές με αποτέλεσμα η εταιρεία να αποκομίσει κεφάλαιο το οποίο και επενδύει αυξάνοντας έτσι την επενδυτική λειτουργία της χώρας προέλευσης.

Τέλος, έχει αποδειχθεί ότι ανάλογα με τον τύπο των Α.Ξ.Ε. που χρησιμοποιούνται προκύπτει και διαφοροποίηση στα αποτελέσματα. Δηλαδή, εάν οι Α.Ξ.Ε. αντικαθιστούν τις εξαγωγές με την επιτόπια παραγωγή, εξαλείφουν τις εσωτερικές επενδύσεις. Απεναντίας, οι οριζόντιες Α.Ξ.Ε. ενθαρρύνουν τις εσωτερικές επενδύσεις, αφού γίνεται χρήση διαφόρων λειτουργιών της μητρικής από τη θυγατρική. (Κοτταρίδη, 2014)

Διάχυση Τεχνολογίας & Γνώσης

Η απειλή που υπάρχει στο πλαίσιο αυτό, είναι η μεταφορά των τεχνολογικών δραστηριοτήτων από τη χώρα προέλευσης προς τη χώρα υποδοχής. Από τη μία πλευρά, η γεωγραφική διάδοση των καινοτομικών δραστηριοτήτων των πολυεθνικών επιχειρήσεων ενδυναμώνει την τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς και την ανάπτυξη της επιχείρησης, επηρεάζοντας θετικά την παραγωγικότητα της, εφόσον η δημιουργία θυγατρικών λαμβάνει χώρα, ώστε να εκμεταλλευτούν γνώσεις που υπάρχουν σε συγκεκριμένα μέρη.

Αντίθετα, μπορεί να ευνοηθεί η χώρα καταγωγής εάν γίνεται επιστροφή της γνώσης που αποκτήθηκε από τη θυγατρική. (Κοτταρίδη, 2014)

Συμπερασματικά, υπάρχουν διαφορετικά στοιχεία σχετικά με τις επιπτώσεις των διεθνικών επιχειρήσεων στη χώρα προέλευσης και υποδοχής, οι πιο πολλές έρευνες καταλήγουν πάραυτα, υπέρ της θετικής επίδρασης αφού αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγή τους.

1.5 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΩΝ Α.Ξ.Ε.

Γεγονός 1^ο : Η ραγδαία αύξηση των Α.Ξ.Ε. τα προηγούμενα δεκαπέντε χρόνια είχε ως αποτέλεσμα να ξεπεράσει την ανάπτυξη του εμπορίου και του εισοδήματος.

Το χρονικό διάστημα μεταξύ του 1986-2000 σημειώθηκε μεγιστοποίηση της δράσης των Π.Ε. που οφείλεται στις δραστηριότητες των Α.Ξ.Ε.

Κάθε χρόνο στο μεταξύ τους διάστημα, από το 1985 μέχρι το 1999 παρατηρήθηκε αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ κατά 2,5% , των εξαγωγών κατά 5,6%, ενώ οι παγκόσμιες ροές σημείωσαν αύξηση κατά 17,7%.

Το προηγούμενο συμπέρασμα έρχεται σε αντιπαράθεση με τις συνθήκες που επικρατούσαν πριν το 1985, όπου οι Α.Ξ.Ε. είχαν την ίδια πορεία με το ΑΕΠ και το άνοιγμα του εμπορίου. Ανάμεσα στα έτη 1970 και 1984, το ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε 4,2% ετησίως, οι εξαγωγές στο 5,2 % και το ΑΕΠ στο 3,1%.

Το 2001 παρατηρείται μείωση του ρυθμού ανάπτυξης των Α.Ξ.Ε. Αρχικά, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το 1999 και το 2000 υπήρχαν ανομοιόμορφες αυξήσεις που προέρχονταν από την αύξηση των ενδοευρωπαϊκών επενδύσεων που προκάλεσε το κοινό νόμισμα αλλά επίσης και στην αύξηση των μετοχικών τιμών. Το περισσότερο ποσοστό των Α.Ξ.Ε. πραγματοποιούνταν με την βοήθεια της εξαγοράς των μετοχών στο χρηματιστήριο. Επίσης το 2001, η πτώση των τιμών των μετοχών καθώς και του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας οδήγησε σε μείωση τόσο της αξίας όσο και του ρυθμού των διασυννοριακών συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Ανεξάρτητα από την εξέλιξη των Α.Ξ.Ε. συνέχισαν να είναι ελαχιστοποιημένες σε σύγκριση με τις ροές του εμπορίου. Το συγκεκριμένο συμπέρασμα και η αντιπαράθεση μεταξύ τους πραγματοποιείται με βάση τη ροή των επενδύσεων. Παράλληλα, το 2001 οι Α.Ξ.Ε. ανήλθαν σε 823 δις δολάρια ενώ οι εισαγωγές σε 7666 δις δολάρια.

Σε άλλη περίπτωση, όπου η σύγκριση γίνεται με βάση το απόθεμα του κεφαλαίου, παρατηρείται μείωση στις εξαγωγές σε αντίθεση με τις πωλήσεις των θυγατρικών που τις υπερβαίνουν.

Γεγονός 2^ο : Η ανάπτυξη των Α.Ξ.Ε. οφείλεται στις ανεπτυγμένες χώρες.

Στο διάστημα μεταξύ του 1998 και 2000, οι εξερχόμενες ροές σε ποσοστό 92,9% οφείλονται στις ανεπτυγμένες χώρες. Οι Α.Ξ.Ε. αυξήθηκαν φτάνοντας στο μέγιστο στα μέσα του 1999 με 15,3 % ενώ στην πορεία μειώθηκε και το διάστημα 1998 και 2001 έφτασε στο 7,1%.

Η ΗΠΑ αποτελεί τον κυριότερο ξένο επενδυτή σε σχέση με τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες. Η Ε.Ε. έχει συνολικά το 71,2 % εξερχόμενων Α.Ξ.Ε. ενώ στην τιμή συμπεριλαμβάνονται και οι ενδοευρωπαϊκές Α.Ξ.Ε., που σημείωσαν αύξηση μετά τη δημιουργία της κοινής αγοράς το 1992. Την πορεία της πήραν και η Ιαπωνία και η Ωκεάνια.

Όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες το 1997 σημαντικό ρόλο προς τις εξερχόμενες Α.Ξ.Ε. είχαν οι ασιατικές χώρες, πιο συγκεκριμένα η Κίνα, η Ταϊβάν, η Σιγκαπούρη, η Νότια Κορέα και το Χονγκ Κονγκ. Μετά το 1997 υπήρξε όμως μείωση αφότου πέρασε η οικονομική κρίση.

Γεγονός 3^ο: Η έλξη των Α.Ξ.Ε. προς τις ανεπτυγμένες χώρες και η αύξηση του μέρους αυτών που γίνεται προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι ανεπτυγμένες χώρες προσελκύουν τις Α.Ξ.Ε., αυτό συμβαίνει διότι οι Π.Ε. τις περισσότερες φορές ψάχνουν υψηλές και ανοδικές αγορές. Μεταξύ του 1970 και 2001 το τμήμα των Α.Ξ.Ε. που εισχωρούν στις ανεπτυγμένες χώρες κυμαίνονται από 58% έως 78% (1998-2001). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εισερχόμενες Α.Ξ.Ε. των ανεπτυγμένων χωρών είναι μικρότερες από τις εξερχόμενες τους.

Επισημαίνεται ότι το ποσοστό εισροής των Α.Ξ.Ε. διαμορφώθηκε από το 24,6% που ήταν το 1988-1993 σε ποσοστό πάνω από 40% (1992-1997), πριν μειωθεί πάλι στο 21,33% αφότου είχε επέλθει η ασιατική κρίση. Οι συγκεκριμένες Α.Ξ.Ε. κλείνουν προς την Ασία, ιδιαίτερα στην Κίνα, καθώς και στην Λατινική Αμερική. Η Αφρική εξακολουθεί να διακατέχει μικρό ποσοστό (< 3%).

Γεγονός 4^ο: Οι Α.Ξ.Ε. μορφοποιούνται κυρίως μέσω των συγχωνεύσεων και των εξαγορών ή σαν greenfield investment, και συγκεκριμένα στις χώρες με υψηλά ποσοστά εισοδήματος.

Η συγχώνευση αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό δημιουργίας Α.Ξ.Ε. αφού από 66,3% που ήταν το 1980 διαμορφώθηκε σε 76,2% το 1988-2001. Στις αναπτυσσόμενες χώρες οι συγχωνεύσεις βρίσκονται σε χαμηλό βαθμό. Αυτό παρουσιάζει την ισχύ των Α.Ξ.Ε. ως προς την χρηματοδότηση καινούργιων επενδυτικών προγραμμάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες και την εξάλειψη των εξαγορών στις χώρες αυτές.

Γεγονός 5^ο: Η συγκέντρωση των Α.Ξ.Ε. εντοπίζεται σε βιομηχανίες που είναι skill και technology-intensive.

Η σημαντική διαφορά που αφορά την κατάταξη των Α.Ξ.Ε. είναι η επέκτασή τους στις υπηρεσίες από 41,2% που ήταν το 1982-1986 σε 53,2 % που ήταν το 1998-2001 και η

ταυτόχρονη εξάλειψη τους στον πρωτογενή τομέα από 15,1% σε 5,65%. Ο βαθμός των διακυμάνσεων είναι κοντά στο 40%.

Η τάση αυτή εμφανίζει τη συνολική μετατόπιση του ΑΕΠ παγκοσμίως από τον πρωτογενή τομέα και τη γεωργία στις υπηρεσίες. Η αυξημένη παρουσία των Π.Ε. βρίσκεται σε τομείς που διακατέχονται από πληθώρα επαγγελματιών και τεχνικών εργατών, δημιουργία σύνθετων τεχνολογιών ή εναλλακτικών προϊόντων. Όλα τα παραπάνω δίνουν οικονομικά πλεονεκτήματα στην επιχείρηση και παρουσιάζουν για παράδειγμα οικονομίες κλίμακας.

Γεγονός 6^ο: Η παραγωγικότητα των Π.Ε. σε αντίθεση με τις εθνικές επιχειρήσεις.

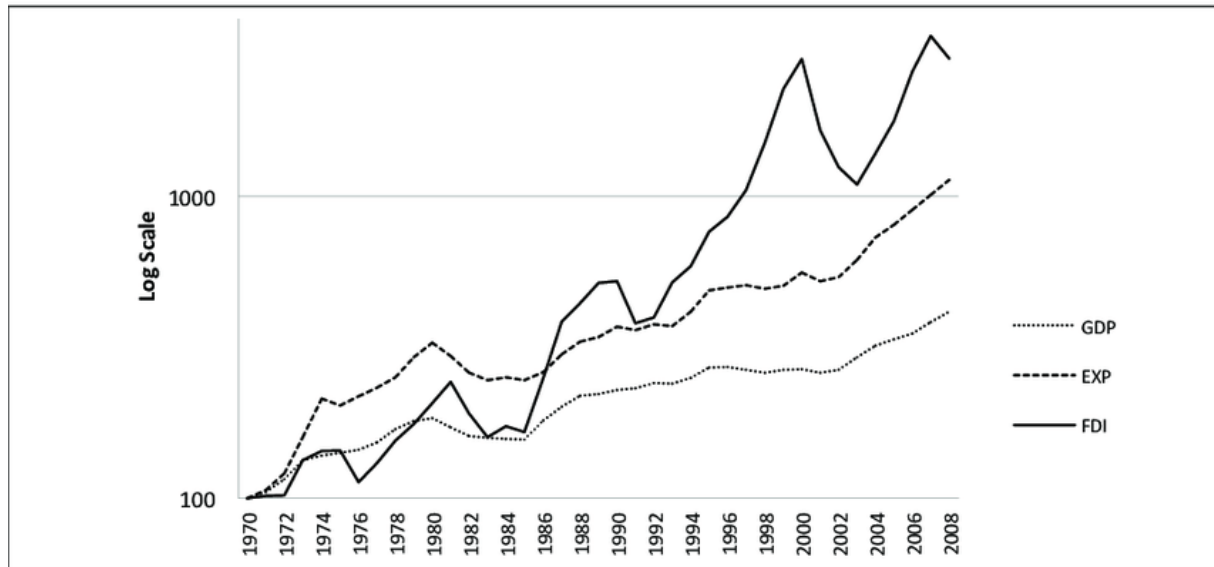
Τις περισσότερες φορές οι εθνικές επιχειρήσεις που είναι εδραιωμένες στη χώρα υποδοχής είναι μικρότερες από τις θυγατρικές στο εξωτερικό. Ως μέγεθος ορίζεται ο αριθμός των εργαζομένων και της παραγωγής.

Ακόμη, οι μητρικές Π.Ε. είναι πιο μεγάλες από τις εθνικές οι οποίες δεν κατέχουν θυγατρικές στο εξωτερικό. Ενώ, η παραγωγικότητα της εργασίας των ξένων θυγατρικών είναι πιο υψηλή σε αντίθεση με τις εθνικές. Αυτό πιθανώς και να δημιουργείται από τα μέρη δράσεων των Π.Ε.

Γεγονός 7^ο: Αύξηση της εξάπλωσης των Π.Ε. με βάση των διεθνών δικτύων παραγωγής.

Η εξάπλωση των διεθνών παραγωγικών δικτύων, όπου κάθε μέρος της παραγωγής του προϊόντος γίνεται σε διαφορετικές χώρες, απεικονίζουν τη μορφή των πολυεθνικών επιχειρήσεων στη σημερινή εποχή.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1: Παγκόσμια Εξέλιξη του Α.Ε.Π, των εξαγωγών και εισαγωγών των Α.Ξ.Ε. (1970 – 2008)

Πηγή: ResearchGate

1.6 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ Α.Ξ.Ε.

Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να εντοπιστούν τα κίνητρα που προσφέρει η κάθε κυβέρνηση στις πολυεθνικές εταιρείες, έχοντας ως στόχο την υλοποίηση μιας Α.Ξ.Ε. Ωστόσο, πραγματοποιούνται αναζητήσεις για τα κύρια γνωρίσματα μιας χώρας και τους εξωτερικούς παράγοντες, ώστε να ληφθούν υπόψη για τη δημιουργία μιας επένδυσης. Λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού, γίνεται μεγάλη προσπάθεια από τις κυβερνήσεις να παρέχουν κάθε φορά ισχυρότερα κίνητρα, με αποτέλεσμα οι ξένοι επενδυτές να επιλέξουν τη δική τους χώρα.

Τα επενδυτικά κριτήρια μιας ξένης επένδυσης σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής της, τις οικονομικές δυνατότητες και τις στρατηγικές που διαθέτει, καθώς και τις πιθανές ενέργειες από ξένους επενδυτές. Στόχος των επενδυτών είναι η επίτευξη μακροπρόθεσμης σταθερότητας.

Τα κίνητρα που επηρεάζουν τις Α.Ξ.Ε. είναι τα εξής:

- Δημοσιονομικά
- Χρηματοοικονομικά
- Ρυθμιστικά
- Μακροοικονομικά
- Άλλες μορφές

Δημοσιονομικά

Στα δημοσιονομικά κίνητρα συμπεριλαμβάνονται:

1. *Η άμεση φορολογία των εταιρειών με τις κατάλληλες μειώσεις:* Η ενέργεια αυτή έχει κύριο σκοπό να επιτευχθούν χαμηλότερες φορολογήσεις. Για παράδειγμα, η κάθε κυβέρνηση θεσπίζει νόμους για τη μείωση του γενικού συντελεστή φορολογίας στις εταιρείες και για διάφορες φοροαπαλλαγές.
2. *Ο κεφαλαιακός σχηματισμός:* Αυτό το μέτρο, συσχετίζει τη μείωση της φορολογίας με την εταιρική επένδυση. Όταν πραγματοποιείται μια επένδυση στη χώρα υποδοχής, οι κυβερνήσεις παρέχουν διάφορες φοροελαφρύνσεις με σκοπό να δημιουργηθεί αποθεματικό κεφάλαιο.
3. *Οι ανεμπόδιστες διακρατικές δραστηριότητες:* Στόχος των ξένων επιχειρήσεων είναι η πραγματοποίηση επενδύσεων σε χώρες όπου οι συντελεστές παραγωγής είναι φθηνότεροι και επιβάλλεται μικρότερο κόστος από το κράτος στις μεταφορές πόρων, υλικών αγαθών και υπηρεσιών. Επομένως, οι κυβερνήσεις για να ελαχιστοποιήσουν αυτό το κόστος, προβαίνουν σε ορισμένες ενέργειες. Τέτοιες ενέργειες είναι πιθανό, να αφορούν επιβολές φορολόγησης στο διεθνές εμπόριο ή χαμηλότερες παρακρατήσεις στους φόρους των εμβασμάτων, με κατεύθυνση τη χώρα καταγωγής ή ακόμα και μείωση στη φορολογία εισοδήματος, προς εκείνους που εργάζονται στην καινούρια επένδυση προερχόμενοι από το εξωτερικό.

Χρηματοοικονομικά

Τα κίνητρα χρηματοδότησης σχετίζονται με τις παρατεταμένες προσπάθειες των κυβερνήσεων να ενισχύσουν τη δυναμική τους συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες ώστε να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών. Σε μερικές περιπτώσεις, είναι πιθανό μια χώρα να μη χαρακτηρίζεται για την προνομιακή της τοποθεσία. Εξαιτίας αυτού, οι τοπικές αρχές χρηματοδοτούν τις υλικές υποδομές προκειμένου να προσελκύσουν ξένους επενδυτές. Επιπροσθέτως, υπάρχει άμεση συσχέτιση των χρηματοοικονομικών κινήτρων με τα έξοδα μετακίνησης μιας επιχείρησης σε μια άλλη χώρα. Αποτελεί σημαντικό κριτήριο, η μείωση αυτών των εξόδων με αποτέλεσμα να επιλεγθεί από τους επενδυτές. Τέλος, εκτός από τα παραπάνω χρηματοοικονομικά κίνητρα που παρέχονται, οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν ορισμένα μέτρα ώστε να ωφεληθούν από τα θετικά αποτελέσματα των Α.Ξ.Ε. Αυτές οι διαδικασίες, ενδεχομένως να περιέχουν παροχές δανείων με ευνοϊκές προϋποθέσεις στους ξένους επενδυτές, πώληση γης σε χαμηλότερο κόστος από την τιμή αγοράς ή ακόμα και συνεισφορές για την κάλυψη διαφόρων λειτουργικών εξόδων.

Ρυθμιστικά

Τα παραπάνω μέτρα εμφανίζονται στην περίπτωση όπου οι κυβερνήσεις μεταβάλλουν ή εξαλείφουν μέχρι ενός σημείου τους εθνικούς ή εγχώριους κανόνες, ώστε να εξυπηρετούν

στην εγκατάσταση καινούργιων εταιρειών. Στα συγκεκριμένα κίνητρα περιλαμβάνονται αναπτυξιακοί νόμοι που αποσκοπούν να διαφοροποιήσουν τη νομοθεσία για την εγκατάσταση των επιχειρήσεων ενώ επιπλέον και τις λειτουργίες, με σκοπό τη κατασκευή ενός πιο δελεαστικού περιβάλλοντος για τους ξένους επενδυτές. Είναι αναγκαία αυτή η παρεμβολή ώστε να:

1. Πιστοποιηθεί τα ιδιοκτησιακό δικαίωμα (*property rights*).
2. Αναπροσαρμοστούν οι δυσμενείς εξωτερικοί παράγοντες της οικονομίας.
3. Παρεμποδιστεί η καταχρηστική λειτουργία των μονοπωλίων.

Βέβαια, τα συγκεκριμένα κίνητρα είναι πιο δύσκολο να πραγματοποιηθούν συγκριτικά με τα υπόλοιπα, για αυτό και οι κυβερνήσεις έχουν την τάση να μετριάζουν τις προσδοκίες τους.

Μακροοικονομικά

Ο ανταγωνισμός των χωρών και τα τελικά συμπεράσματα των δυνητικών ξένων επενδυτών επηρεάζονται από τη μακροοικονομική λειτουργία. Για να εδραιωθεί η οικονομία μιας χώρας ενεργοποιούνται πολλά μέτρα από τις αρχές της, έχοντας θετικά αποτελέσματα προς τις Α.Ξ.Ε. Αυτά τα μέτρα αφορούν τις χρηματοδοτήσεις των υποδομών, την ελάττωση των εμποδίων, τις αποκρατικοποιήσεις, έτσι ώστε να εξαγοραστούν οι τέως δημόσιες εταιρείες, καθώς και τη διαπαιδαγώγηση του ανθρώπινου δυναμικού.

Άλλες μορφές

Συγχρόνως, οι κυβερνήσεις ορισμένες φορές εκτός από τα παραπάνω μέτρα εφαρμόζουν και κάποια ακόμη, μέσα σε αυτά περιλαμβάνεται και η πολιτική προώθηση των επενδύσεων. Πρόκειται για μέτρα που έχει λάβει ένα κράτος, αποστέλλοντας αντιπροσώπους που στόχο έχουν να αποκαταστήσουν την εικόνα μιας χώρας, μέσω της περαιτέρω ενημέρωσης προς τους ξένους επενδυτές.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ξ.Ε.

Η σταδιακή εξέλιξη των Α.Ξ.Ε. σε διεθνές επίπεδο από το 1970 και έπειτα, δημιούργησε διαφορές ανταγωνιστικές αλλά και συμπληρωματικές θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τους παράγοντες που συντελούν στην παραγωγική διαδικασία μιας επιχείρησης στο εξωτερικό, καθώς και τις επιδράσεις που σημειώνουν στις χώρες εγκατάστασης και καταγωγής των επενδύσεων. Γενικότερα επιδιώκεται από τους επενδυτές η αναζήτηση συντελεστών με χαμηλότερο κόστος και έπειτα η βέλτιστη αξιοποίηση τους για την αποτελεσματικότερη παραγωγή.

Στις παρακάτω προσεγγίσεις αναπτύσσονται και αναλύονται διάφορα πλεονεκτήματα όπως αυτά της ανταγωνιστικότητας, της ιδιοκτησίας, της τοποθεσίας και της εσωτερίκευσης και εξετάζονται οι παράγοντες που διαμορφώνουν τις αποφάσεις των επιχειρήσεων για να πραγματοποιήσουν Α.Ξ.Ε.

2.1 ΘΕΩΡΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ Η' ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η παραπάνω θεωρία προέρχεται από τον *Coase (1937)* με το “*The nature of the firm*”, ο οποίος ερευνά την οργάνωση της επιχείρησης ως νόμο του συναλλακτικού κόστους που λειτουργεί μέσω της αγοράς (*Κοτταρίδη, 2013*). Το θεώρημα αναλύει ότι η δράση μιας εταιρείας σε μια αγορά αντανακλά κόστος το οποίο προέρχεται από:

- Την απόπειρα του ορισμού της κατάλληλης τιμής.
- Την ανάγκη καθορισμού του χρέους των συμβαλλόμενων μερών σε μια σύμβαση.
- Την έλλειψη προσδιορισμού του κόστους των παραγωγικών συντελεστών σε μακράς διάρκειας διάστημα.
- Την έμμεση φορολογία.

Δηλαδή, η θεωρία προμηνύει ότι μια επιχείρηση θα ήταν εφικτό να “κρατήσει μακριά” αυτές τις δαπάνες στην περίπτωση που θα ολοκληρώσει εσωτερικά μια τέτοια αγορά και θα προχωρήσει σε άμεσες ξένες επενδύσεις. Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτό, θα πρέπει να υπάρχουν τα απαραίτητα ερεθίσματα για τις Α.Ξ.Ε., σε αυτό το σημείο έρχονται και ολοκληρώνουν οι *Buckley και Casson* το 1976. Ειδικότερα, η τοποθεσία που προσδιορίζεται, εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της θυγατρικής. Πιο αναλυτικά, η τοποθεσία να είναι κατάλληλη για την τεχνολογία που μεταδίδεται, την ύπαρξη της απαραίτητης ζήτησης για τα παραγόμενα αγαθά της επιχείρησης και συνεπώς την καταναλωτική αρχή αυτής, είναι απαραίτητο να είναι παραπλήσια με τη χώρα προέλευσης.

2.2 ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Το παραπάνω θεώρημα ερμηνεύτηκε από τον *Raymond Vernon (1966)*, στο οποίο προσδιορίζονται οι Α.Ξ.Ε. σε συνάρτηση με μια επιλογή της επιχείρησης, εν αντιθέσει των εξαγωγών. Δηλαδή διευκρινίζεται η ανάπτυξη των πολυεθνικών εταιρειών προβάλλοντας την άμεση ξένη χρηματοδότηση ως μια ακατέργαστη πρόοδο που ενσωματώνεται στις φάσεις του κύκλου ζωής ενός αγαθού. Πιο συγκεκριμένα, η θεωρία αυτή παρουσιάζει τέσσερις φάσεις στην διαβίωση ενός προϊόντος, την καινοτομία του, την επέκτασή του, την ωρίμανση, την παρακμή και την αντικατάσταση του με ένα καινούργιο.

Στην πρώτη φάση του κύκλου του προϊόντος εξετάζεται η δημιουργία των πρωτοποριακών αγαθών από την επιχείρηση με μονοπωλιακό χαρακτήρα. Το προϊόν όταν αυτονομείται, αυξάνεται το ενδεχόμενο της πρόσβασης ξένων αντιγραφών στην αγορά. Για να μην γίνει εφικτό αυτό, η κύρια εταιρεία δημιουργεί παραγωγικές μονάδες σε επιπλέον οικονομίες. Σε

αυτήν την περίπτωση οι Α.Ξ.Ε. λειτουργούν ως “ασπίδα” στην εισβολή του ξένου ανταγωνισμού. Ειδικότερα, στην αγορά υφίσταται ένα αυξημένο επίπεδο του κατά κεφαλήν εισοδήματος για να έχει τη δυνατότητα τόσο να ενσωματώσει καινούργια προϊόντα, όσο και να επικρατεί η ευχέρεια των απαραίτητων εισροών, του κεφαλαίου, της τεχνολογίας, του ικανού ανθρώπινου δυναμικού κτλ.

Στη δεύτερη φάση, το συγκεκριμένο είδος εμπορεύματος έχει αποκτήσει τη δική του ταυτότητα, είναι πλέον γνώριμο στην αγορά ενώ εξαπλώνεται και η εσωτερική του ζήτηση καθώς και το μέγεθος της παραγωγής. Σε αυτό το στάδιο το αγαθό έχει γίνει γνωστό και στους ξένους καταναλωτές με αποτέλεσμα ο παραγωγός να αρχίζει τις εξαγωγές.

Στην τρίτη φάση το προϊόν, φτάνοντας στο τελευταίο στάδιο της ωριμότητας του, προκαλεί στάσιμη ζήτηση χωρίς περιθώρια μεγέθυνσης. Επιπροσθέτως, οι άλλες επιχειρήσεις έχουν προβεί σε παραγωγή αντίστοιχων προϊόντων μέσω της μίμησης ή ισοδύναμων εμπορευμάτων στην περίπτωση που προστατεύονται από πατέντες, δηλαδή την ανάπτυξη υποκατάστατων αγαθών. Τέλος, ως επίδραση των παραπάνω είναι η πτώση της τιμής επηρεάζοντας έτσι και τα έσοδα του δημιουργού του αγαθού, επιθυμώντας ο ίδιος καινούργιες αγορές μέσω Α.Ξ.Ε., ενώ τον ίδιο δρόμο θα ακολουθήσουν και οι ανταγωνιστές με το παρόμοιο προϊόν της επιχείρησης.

Στο τελευταίο στάδιο του κύκλου ζωής, το αγαθό εξαντλώντας κάθε τεχνολογία, κάθε τεχνογνωσία και απροσδόκητο καλό που προερχόταν από την πρωτοπορία του, δεν έχει πλέον περιθώριο ανάπτυξης. Αυτό έχει ως επίπτωση οι παραγωγοί ή να το διαφημίσουν ή να ψάξουν αγορές σε χαμηλό κόστος παραγωγικούς συντελεστές, ώστε να κρατήσουν τις πωλήσεις όσο είναι δυνατόν σε όμοιο επίπεδο. Σε αυτήν τη φάση, η θυγατρική χώρα εισάγει το προϊόν τόσο από τις ανεπτυγμένες όσο και από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Συμπερασματικά, στην θεωρία αυτή αναπτύσσεται η φάση της τυποποίησης των εμπορευμάτων με θεμελιώδη παράγοντα το εργατικό κόστος. Επικρατεί το ωφέλιμο ανταγωνιστικό πνεύμα της τεχνολογίας και του νεοτερισμού της κάθε εταιρείας, ώστε να έχει την δυνατότητα προσθήκης προϊόντων.

2.3 ΕΚΛΕΚΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Η εκλεκτική θεωρία διατυπώθηκε από τον *J. Dunning (1981)*, η οποία ουσιαστικά περιλαμβάνει τις βασικότερες προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της

δεκαετίας του 1960, προκειμένου να ενωθούν οι διάφορες προσεγγίσεις για την εξάπλωση της παραγωγής σε διεθνές επίπεδο. Το υπόδειγμα ονομάζεται και διαφορετικά “**OLI**” (*Ownership – Location – Internalization*), σύμφωνα με το οποίο αποτυπώνονται οι παράγοντες που προσδιορίζουν τη διεθνή παραγωγή ή την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες πλεονεκτημάτων ως ακολούθως:

Τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας (O)

Αναφέρονται στα πλεονεκτήματα που συνδέονται με τη μητρική επιχείρηση και διενεργούνται στη χώρα καταγωγής. Επρόκειτο για επιχειρήσεις που κατέχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα λόγω χάριν, συγκεκριμένη τεχνογνωσία και εξελιγμένη τεχνολογία, την έκταση των επιχειρήσεων, αποδοτική διοίκηση, διαφοροποιήσεις στο προϊόν ή και γενικά ό,τι επιφέρει στην επιχείρηση μονοπωλιακή ισχύ, υπερέχοντας των ανταγωνιστών της.

Τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας (L)

Τα συγκεκριμένα πλεονεκτήματα σχετίζονται με τη χώρα υποδοχής στην οποία πραγματοποιούνται οι Α.Ξ.Ε. και περιλαμβάνουν την έκταση αγοράς, δασμούς, φθηνότερο εργατικό δυναμικό, τα έξοδα για φυσικούς πόρους και τη μεταφορά τους, τις κρατικές υποδομές και το φορολογικό καθεστώς. Για να αξιοποιηθούν στο έπακρο τα παραπάνω, πρέπει να τοποθετηθεί η παραγωγή σε περιοχές όπου εντοπίζεται το πλεονέκτημα της τοποθεσίας.

Τα πλεονεκτήματα εσωτερίκευσης (I)

Αυτός ο τύπος πλεονεκτημάτων αναφέρεται στις επιχειρήσεις που επεξεργάζονται πως θα πραγματοποιηθεί η καλύτερη αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της, έτσι ώστε να χαρακτηρισθούν κερδοφόρες. Η συγκεκριμένη επίτευξη μπορεί να γίνει είτε με την έναρξη της παραγωγής (εσωτερίκευση), είτε να συνεργαστεί η νεοϊδρυόμενη επιχείρηση με τις τοπικές. Μέσω της εσωτερίκευσης πετυχαίνει την ενίσχυση της επιχείρησης σε σύγκριση με τους αντιπάλους της. Επιπλέον, αυτό το είδος πλεονεκτημάτων εξασφαλίζει την αποφυγή του διοικητικού κόστους και της διαπραγμάτευσης, το οποίο μεν κόστος θα εμφανιζόταν στην περίπτωση συνεργασιών με εγχώριες επιχειρήσεις.

Συμπερασματικά, αν ένας ξένος επενδυτής επιδιώξει να υπερισχύσει των υπολοίπων, είναι απαραίτητο να αξιοποιήσει συγχρόνως όλα τα παραπάνω πλεονεκτήματα. Ο *J. Dunning (1980)* υποστηρίζει ότι, οι επιχειρήσεις θα στραφούν σε “*licensing*” για τη διεθνή επέκταση τους, όταν σημειώνεται ως μοναδικό πλεονέκτημα η ιδιοκτησία (**O**). Επιπροσθέτως, όταν επικρατεί ταυτόχρονα και το πλεονέκτημα της εσωτερίκευσης (**I**) εκτελούνται τοπικές παραγωγικές διαδικασίες. Τέλος, στην περίπτωση που εμφανίζονται και τα τρία πλεονεκτήματα, είναι αποδεκτό ότι πραγματοποιούνται Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι, το εκλεκτικό αυτό υπόδειγμα δεν είναι άλλο από μια θεωρητική προσέγγιση για τα κριτήρια δημιουργίας των Α.Ξ.Ε., συνδυάζοντας προηγούμενες θεωρίες και δεν έχει ερμηνευτικό χαρακτήρα για τις πολυεθνικές εταιρείες. Ωστόσο, του έχουν ασκηθεί διάφορες κριτικές. Μία από αυτές είναι των *Hennart & Larimo (1998)*, οι οποίοι εκφράζουν τη γνώμη τους στα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα και υποστηρίζουν ότι δεν είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους, όπως θεωρεί ο *J. Dunning*. Ακόμα, λέγεται ότι η συγκεκριμένη προσέγγιση έχει μικροοικονομικό αντίκτυπο με αποτέλεσμα να μην προσδιορίζονται οι συνέπειες μακροοικονομικά. Πάραυτα, το υπόδειγμα εξυπηρετεί επαρκώς την εξήγηση για τη διεθνική παραγωγή προς το παρόν.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις προηγούμενες κατηγοριοποιήσεις, ο *Κυρκιλής (2010)* καταλήγει στο συμπέρασμα και αποτυπώνει τη δική του ερμηνεία για τη σταδιακή δημιουργία μιας Α.Ξ.Ε.

Εν πρώτοις, οι Α.Ξ.Ε. θα πρέπει να εμφανίζουν ταυτόχρονα και τις τρεις μορφές πλεονεκτημάτων. Στη συνέχεια η επιλογή της μεθόδου “*licensing*”, δεν παρουσιάζει πλεονέκτημα (I), εξαιτίας της ύπαρξης κόστους ανάμεσα στη επιχείρηση που ιδρύεται και στη μητρική, ενώ αντίθετα στο Διεθνές Εμπόριο δε σημειώνεται πλεονέκτημα (L), διότι υπόκειται σε φορολογία. Τα παραπάνω απεικονίζονται στον κάτωθι πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1: Μορφές πλεονεκτημάτων υποδείγματος OLI

ΔΙΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΥΠΟΥ -O-	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΥΠΟΥ -L-	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΤΥΠΟΥ -I-
ΑΜΕΣΗ ΞΕΝΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
LICENSING	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ

Πηγή: Δ. Κυρκιλής, 2010

2.4 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ

Η τελευταία θεωρία για τη διεθνοποίηση συνδυάζοντας παράλληλα και εκείνες για τη ζήτηση, αναπτύχθηκε από τον *M. Porter (1990)*. Εστιάζει στην αναζήτηση των προσδιοριστικών παραγόντων σύμφωνα με τους οποίους προκύπτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε έναν τομέα της παραγωγής ενός κράτους. Συνεπώς, σκοπός του είναι να καταφέρει να ερμηνεύσει είτε το λόγο για τον οποίο κάποιες επιχειρήσεις σε ορισμένες χώρες θεωρούνται περισσότερο ανταγωνιστικές, σε συγκεκριμένους τομείς από άλλες χώρες, είτε να εντοπίσει το ευνοϊκό κλίμα που επικρατεί και κάνει τις επιχειρήσεις τόσο επιτυχημένες. Με λίγα λόγια, επιδιώκει άμεσα τη συσχέτιση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των πολυεθνικών εταιρειών, δηλαδή χαμηλότερο κόστος ευκαιρίας στο παραγόμενο προϊόν στη συγκεκριμένη χώρα, σε σχέση με άλλες, με το διεθνικό στη μητρική επιχείρηση. Καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι ο διεθνικός ανταγωνισμός των επιχειρήσεων οφείλεται στην αποδοτική εκμετάλλευση των ιδιοκτησιακών πλεονεκτημάτων στη χώρα καταγωγής τους.

Η προσπάθεια που γίνεται για να διευρυνθεί το συγκριτικό πλεονέκτημα επηρεάζεται από τους εξής καθοριστικούς παράγοντες :

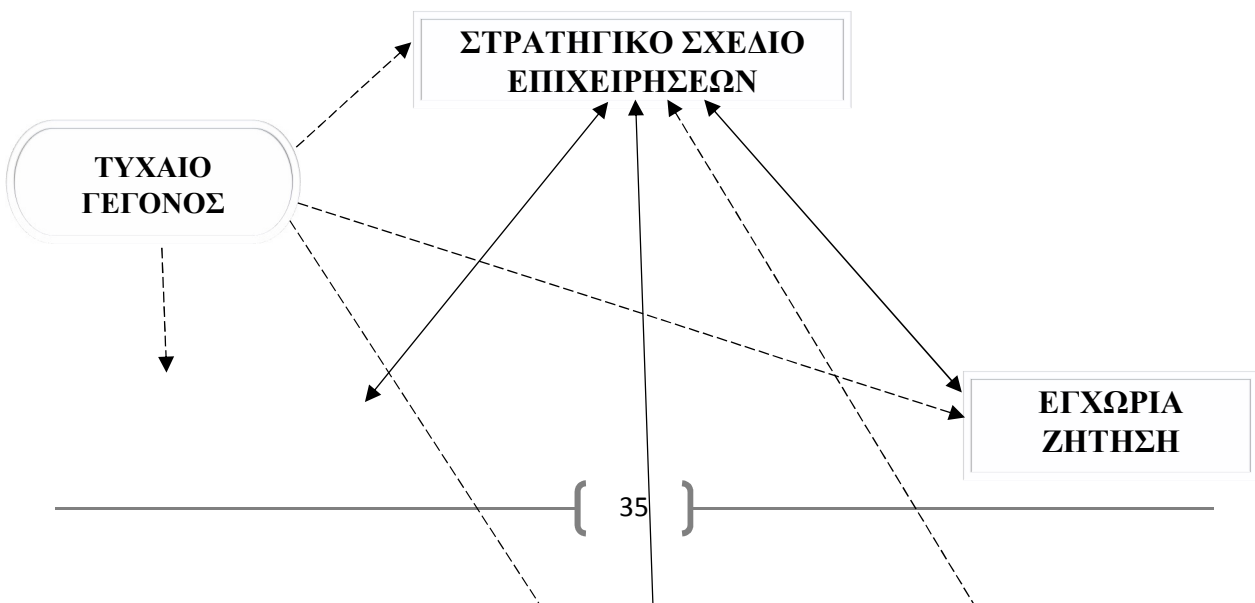
- Συντελεστές Παραγωγής : Περιλαμβάνουν τις απαραίτητες εισροές για μία χώρα, για παράδειγμα τους φυσικούς πόρους, τις υποδομές και το εργατικό δυναμικό. Κυρίως ενδιαφέρεται για την εξέλιξη και την αποτελεσματική εκμετάλλευση αυτών των συντελεστών.
- Εγχώρια Ζήτηση : Λόγω της ζήτησης των καταναλωτών για τα αγαθά που παράγονται και την προσπάθεια κάλυψης αυτών των αναγκών, οι επιχειρήσεις αυξάνουν παράλληλα την προσφορά και έτσι ένας κλάδος παρουσιάζει μεγάλη άνοδο. Επιπλέον, υποστηρίζει ο ίδιος ο Porter, ότι μειώνονται τα κόστη και αυξάνεται η παραγωγή, αναπτύσσοντας το διεθνικό ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων.
- Συμπληρωματικοί και Υποστηρικτικοί Κλάδοι : Σχετίζονται με την αξία των προϊόντων και συμβάλλουν στην άνοδο των βιομηχανιών, μέσω της φθηνότερης παραγωγής εισροών για λογαριασμό τους.
- Στρατηγικό Σχέδιο/Πλάνο των Επιχειρήσεων : Αναφέρεται στους στόχους και στην οργάνωση των επιχειρήσεων, με βασική επιδίωξη τη δημιουργία ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.
- Κυβερνήσεις : Πρόκειται για ένα σημαντικό εξωτερικό παράγοντα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, διότι ασκεί μεγάλη επιρροή στις παραπάνω παραμέτρους.

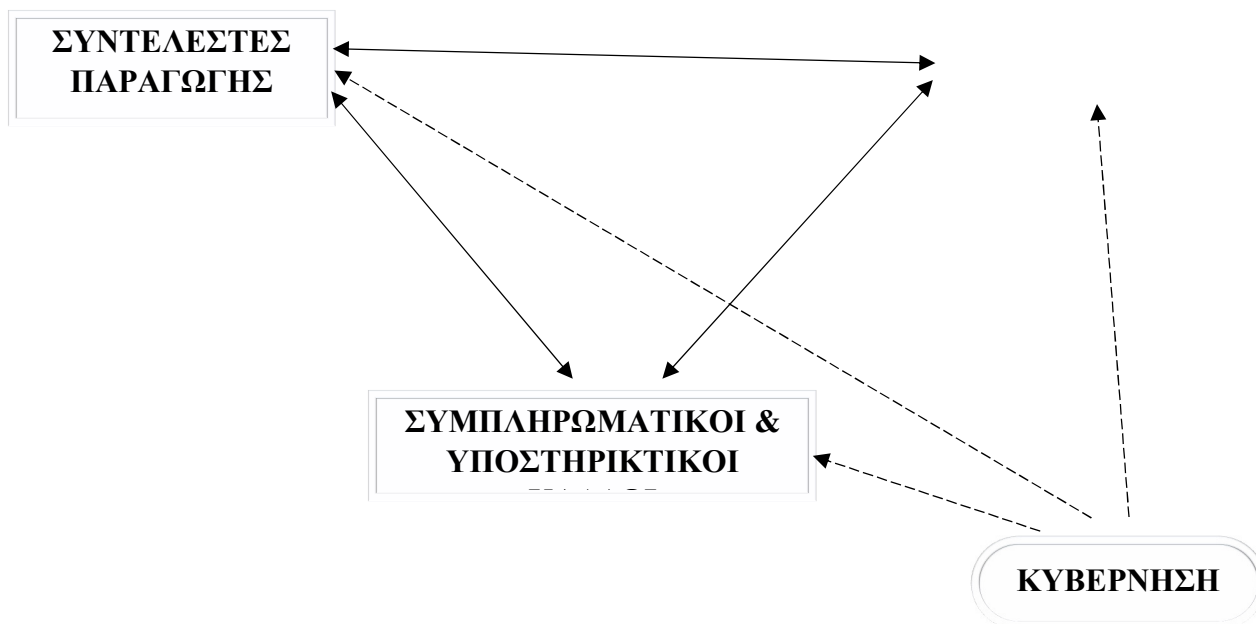
- Απρόβλεπτο και Τυχαίο Γεγονός: Αφορά ιδιαίτερες περιστάσεις που συμβαίνουν αναπάντεχα στη χώρα, όπως κάποια φυσική καταστροφή, ένας πόλεμος ή μια οικονομική κρίση και ενδεχομένως αυτά τα γεγονότα να μπορέσουν να ισχυροποιήσουν ή να εξασθενίσουν ορισμένους τομείς των επιχειρήσεων.

Όλοι οι προηγούμενοι συντελεστές παρουσιάζουν ανάμεσα τους σχέσεις αλληλεπίδρασης, επηρεάζοντας και ενισχύοντας το διεθνικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των επιχειρήσεων. Αξίζει να αναφερθεί ότι, όλοι οι παραπάνω παράγοντες συνδυάζονται διαφορετικά μεταξύ τους ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε χώρας. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένα σχήμα που απεικονίζει αυτές τις αλληλεπιδράσεις.

ΣΧΗΜΑ 1.1

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ

Πηγή: *M. Porter, 1990 σελ. 127 – (προσαρμογή)*

Με βάση τον *M. Porter*, υπάρχει διαδοχική ανάπτυξη στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Αρχικά σε πρώτη φάση, η δραστηριότητα των Α.Ξ.Ε. περιορίζεται στον πρωτογενή τομέα, δηλαδή στην προσπάθεια να καρπωθούν και να εκμεταλλευτούν τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους. Έπειτα, οι χώρες παράγουν προϊόντα σε χαμηλό κόστος με τυποποιημένες τεχνικές. Σε αυτήν τη φάση, πρωταρχικό μέλημα των επενδυτών είναι η αναζήτηση φθηνότερου ανθρώπινου δυναμικού. Ύστερα, στην επόμενη φάση η κάθε χώρα αποκτά πρωτοποριακές πρακτικές και τις εφαρμόζει στην παραγωγή της, με συνέπεια να υπερτερούν από τις υπόλοιπες χώρες. Στην τέταρτη και τελευταία φάση δημιουργούνται νέα τελικά προϊόντα μέσω της μελέτης και της έρευνας, έχοντας δώσει άλλωστε ιδιαίτερο βάρος στην ενημέρωση και στην απόκτηση γνώσεων.

2.5 ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΟΥΨΑΛΑΣ (U-MODEL)

Οι *Johansson* και *Wiedersheim-Paul* το 1975 ανέπτυξαν το μοντέλο της Ουψάλας (*Upssala model*), του οποίου το ερευνητικό κομμάτι είχε ξεκινήσει 5 χρόνια πριν. Το περιεχόμενο του μοντέλου περιγράφει τη σταδιακή ανάπτυξη της διεθνοποίησης των επιχειρήσεων σε ξένες αγορές. Οι ερευνητές θεωρούν ότι οι επιχειρήσεις διεισδύουν στην ξένη αγορά, εφόσον αποκτήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες, γνώσεις και εμπειρίες σχετικά με την αγορά αυτή, δεσμεύοντας με συνέπεια τα ανάλογα κεφάλαια.

Το μοντέλο της Ουψάλας παρουσιάζει τέσσερα στάδια διεθνοποίησης μιας επιχείρησης. Στην πρώτη φάση, η προσπάθεια διεθνοποίησης μιας επιχείρησης πραγματοποιείται με αδρανή δραστηριότητα στις εξαγωγές της, έτσι ώστε στο επόμενο στάδιο να σταθεροποιήσει τις δραστηριότητες των εξαγωγών της, μέσω εκπροσώπου και υποκαταστημάτων στο εξωτερικό. Η τελευταία φάση περιλαμβάνει την απόκτηση μόνιμης παραγωγής στη χώρα του εξωτερικού. Είναι προφανές ότι υπάρχει σχέση αλληλεξάρτησης στα παραπάνω στάδια διότι χωρίς την ύπαρξη ενός από αυτά, δε θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν τα υπόλοιπα.

Η ανάπτυξη της επιχείρησης στη διεθνή αγορά, σύμφωνα με το μοντέλο της Uppsala, επηρεάζεται από την “*ψυχολογική απόσταση*” της μητρικής χώρας και της χώρα εγκατάστασης. Ως “*ψυχολογική απόσταση*” εννοούνται οι διαφοροποιήσεις που υπάρχουν μεταξύ των χωρών σε πολιτικοοικονομικό, νομικό και πολιτιστικό επίπεδο, καθώς και της πολιτισμικής καλλιέργειας των επιχειρήσεων. Βέβαια, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι όλα τα παραπάνω σηματοδοτούν και μερικές δυσκολίες στη διεθνοποίηση, με αποτέλεσμα πολλές φορές οι διεθνικές επιχειρήσεις να προτιμούν να επεκταθούν σε χώρες όπου οι αγορές τους δε διαφέρουν σημαντικά από τη δική τους.

Σύμφωνα με τους ερευνητές, το μοντέλο για τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων, δίνει ιδιαίτερη προσοχή στους πόρους που έχουν σχέση με τη γνώση, για αυτό και αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των επιχειρήσεων η γνώση για μια ξένη αγορά για την επέκτασή τους. Ακόμα, το βάθος της γνώσης που μπορεί να διαθέτει μια επιχείρηση για μια ξένη αγορά, φανερώνει και το ποσοστό δέσμευσης σε αυτή. Συγκεκριμένα, όσο περισσότερο εμπλουτίζεται η γνώση των επιχειρήσεων με τη διαδικασία της διεθνοποίησης, ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος και αυξάνονται οι δεσμεύσεις για πόρους, με συνέπεια να αλλάζουν και οι τρέχουσες δράσεις της επιχείρησης.

Αργότερα, οι *Vahlne* και *Nordstrom (1992)* έχοντας ως βάση το μοντέλο της Ουψάλας, υποστήριξαν ότι έχει ισχύ στα πλαίσια του τοπικού ανταγωνισμού και η διεθνοποίηση θα πραγματοποιείται σταδιακά με τη διάθεση πόρων και με την εξάπλωση της επιχείρησης με βάση της “*ψυχολογία απόστασης*”. Ενώ από την άλλη πλευρά, στα πλαίσια του παγκόσμιου ανταγωνισμού λαμβάνονται υπόψιν διάφοροι εξωτερικοί παράγοντες που δύναται να επηρεάσουν τον τρόπο εισόδου και την προτίμηση της αγοράς. Αναλυτικότερα, σχετικά με τον τρόπο εισόδου, είναι αναγκαίο να επενδυθούν με γρηγορότερο ρυθμό τα κεφάλαια για να αποκτήσει ανταγωνιστικό χαρακτήρα και να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του ανταγωνισμού. Τέλος, όσον αφορά την προτίμηση της αγοράς οι παράγοντες που έχουν σημασία, είναι η θέση που κατέχουν οι αντίπαλοι και η θέση που αποσκοπεί να κατακτήσει η επιχείρηση για να υπερέχει των ανταγωνιστών της.

2.6 ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Με τον όρο *διεθνοποίηση* νοείται η αυξανόμενη επέκταση των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης στις ξένες αγορές. Όσο περισσότερες γνώσεις και εμπειρίες αποκτά μια επιχείρηση, τόσο μεγαλύτερη και διαφορετική θα είναι και η διείσδυση της σε ξένες αγορές.

Η διεθνοποίηση, εξαιτίας των πολιτικοοικονομικών και πολιτιστικών διαφοροποιήσεων σε διεθνές επίπεδο, είναι πιθανό να περιέχει πέρα από την εξαγωγή διαφόρων προϊόντων στο εξωτερικό και άλλες επιπλέον δραστηριότητες. Συνεπώς, μπορεί να παρουσιάζει και άλλες μορφές, για παράδειγμα τις επενδύσεις σε ξένες χώρες (ΑΞΕ), τις διάφορες συμβάσεις και συμφωνίες κ.α. Παρακάτω θα αναλυθούν οι μορφές της διεθνοποίησης των επιχειρήσεων στις ξένες αγορές, αρχίζοντας με εκείνες που δεν περιλαμβάνουν επενδύσεις (*εξαγωγικός τύπος*), και τελειώνοντας με εκείνες που περιλαμβάνουν επενδύσεις (*μη εξαγωγικός τύπος*).

2.6.1 ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Οι εξαγωγές αποτελούν την παρθενογένεση στις μορφές άσκησης των διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των εταιρειών-εμπόρων, ενώ θεωρείται η πιο δημοφιλής μέθοδος εισβολής στην παγκόσμια αγορά. Αναφέρεται στη μεταφορά των προϊόντων από τη μία χώρα στην άλλη, καθώς και στη διάθεση των υπηρεσιών στις αντίστοιχες χώρες. Οι εξαγωγικές δραστηριότητες έχουν τις παρακάτω μορφές:

Άμεσες εξαγωγές: Στις οποίες το τμήμα των πωλήσεων της επιχείρησης παίρνει τον κύριο έλεγχο στην έρευνα - αγορά προς τις ξένες επιχειρήσεις, καθώς και την οργάνωση στην λειτουργία της ανάπτυξης της εξαγωγής. Η κατασκευή ενός μέρους των εξαγωγών καθώς και οι απαραίτητες λειτουργίες περιλαμβάνουν κάποιο κόστος επένδυσης, το οποίο αποτελεί έναν επενδυτικό κίνδυνο, αλλά προφανώς και μεγαλύτερες προσδοκίες όσον αφορά το όφελος που μπορεί να προκύψει. (Θανόπουλος Γ.Ν, 2006)

Έμμεσες εξαγωγές: Στις συγκεκριμένες αναλύονται οι εξαγωγές που γίνονται μέσω εξωτερικών συμβούλων και μεσολαβητών, οι οποίοι μπορεί να είναι είτε εξαγωγικοί οίκοι, είτε εξαγωγικές εταιρείες, είτε εταιρείες διεθνούς εμπορίου κ.α. Όλοι αυτοί οι μεσάζοντες ως αμοιβή μπορεί να έχουν ένα μέρος από τις πωλήσεις ή σταθερή αμοιβή ή ακόμη μπορούν να αποκτούν κυριότητα επί του προϊόντος. Συνεπώς, με μια υψηλή τιμή προμηθεύονται και οι ίδιοι εμπορικό κέρδος. Βέβαια, υπάρχει το ενδεχόμενο της διαφωνίας ανάμεσα στην επιχείρηση και του μεσολαβητή, ενώ δεν πραγματοποιείται η επίβλεψη της εξαγωγικής διαδικασίας.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα των εξαγωγών είναι τα εξής:

- Δεν προϋποθέτουν υψηλά κεφάλαια και επενδύσεις.
- Μικρός κίνδυνος που επωμίζεται η επιχείρηση χρησιμοποιώντας τα δεδομένα παραγωγικά στοιχεία.
- Παρέχεται η ευχέρεια μέσω των εξαγωγών προς τις εταιρείες ώστε να αντιληφθούν τις ιδιομορφίες και τις προϋποθέσεις της εξωτερικής αγοράς, ενώ γίνεται και η επίβλεψη της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της, πριν την έναρξη εξαγωγών.

Τα βασικά μειονεκτήματα των εξαγωγών αναλύονται παρακάτω:

- Η χορήγηση της διαδικασίας εξαγωγής και της συναναστροφής με τους ξένους πελάτες είναι κατά αποκλειστικότητα καθήκοντα της ημεδαπής επιχείρησης.
- Οι επιπλέον δαπάνες όπως της μεταφοράς, της ασφάλισης, της γραφειοκρατίας κτλ., ανεβάζουν την τιμή του εμπορεύματος και περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα.
- Ο περιορισμός της επαφής της ημεδαπής προς την αλλοδαπή επιχείρηση δημιουργεί την αδυναμία της απόκτησης πληροφοριών της, τόσο για τις ανταγωνιστικές συγκυρίες όσο και στις αλλαγές των επιλογών και προοπτικών των πελατών της.
- Η περίτεχνη διαχείριση των εξαγωγών από την μεριά της επιχείρησης προϋποθέτει εξοικείωση των κανονισμών και των διαδικασιών, τόσο στη χώρα της όσο και στην ξένη χώρα.

2.6.2 ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ (*licensing*)

Πρόκειται για τον πιο απλοϊκό τρόπο διεθνοποίησης η συμφωνία παραχώρησης δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Αναφέρεται σε συμφωνίες μεταξύ της επιχείρησης, η οποία έχει στην κατοχή της το πλεονέκτημα ιδιοκτησίας (*licensor*), και της ξένης επιχείρησης που της παρέχεται η άδεια για εκμετάλλευση (*licensee*), δίνοντας κάποιο αντίτιμο. Η αδειοδόχος επιχείρηση έχει μεγάλο κέρδος από αυτόν τον τύπο συμφωνιών, διότι αποτελεί έναν οικονομικό τρόπο επέκτασης στις ξένες αγορές και με γρήγορους ρυθμούς πάραυτα.

Η συναλλαγή είναι πιθανό να περιλαμβάνει, κάποιο προϊόν που παράγεται ήδη από αυτόν που έχει στην κατοχή του την άδεια ή την παραχώρηση του δικαιώματος για την εκμετάλλευση μιας τεχνολογίας ή τεχνογνωσίας, η οποία θα βελτιώσει την παραγωγή ή την αποδοτικότητα των προϊόντων κ.α.

Η συγκεκριμένη μέθοδος παρατηρείται στην περίπτωση που η αδειοδόχος επιχείρηση αδυνατεί να προωθήσει το προϊόν της στην ξένη αγορά και να ανταπεξέλθει στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που επικρατεί, σε διεθνές επίπεδο. Η μορφή που λαμβάνει μια συμφωνία αδειοδότησης εξαρτάται κάθε φορά από την επιχείρηση που δίνει την άδεια και από αυτόν που την λαμβάνει.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει είναι τα εξής :

- Προκαθορισμένα και χαμηλά κόστη.
- Μηδαμινή παρουσία επιχειρηματικού κινδύνου.
- Γρήγορη διείσδυση σε αγορές του εξωτερικού.
- Αυξημένα έσοδα από τις αμοιβές για την άδεια εκμετάλλευσης.

Ωστόσο, οι αδυναμίες που μπορεί να εμφανίζει είναι οι ακόλουθες :

- Μικρό κέρδος για την αδειοδόχο.

- Απουσία ελέγχου κατά την παραχώρηση δικαιώματος εκμετάλλευσης.
- Υπάρχει πιθανότητα ο αδειολήπτης όταν αποκτήσει αρκετή δύναμη να μετατραπεί σε μελλοντικό ανταγωνιστή για την αδειοδόχο επιχείρηση.
- Η δυνατότητα εφαρμογής πρωτοποριακών στρατηγικών διεθνώς χάνεται μαζί με το πλεονεκτήματα τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.

2.6.3 ΔΙΚΑΙΟΧΡΗΣΗ (*franchising*)

Ένας ακόμα τρόπος για να διεισδύσει μια επιχείρηση στη διεθνή αγορά είναι το *franchising*, το οποίο παρατηρείται έντονα τα τελευταία 20 χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί ότι, αποτελεί μια πιο ισχυρή μορφή διεθνοποίησης συγκριτικά με το *licensing*. Αναφέρεται σε συμφωνίες μεταξύ μιας επιχείρησης (*δικαιοπάροχος-franchisor*), η οποία μεταβιβάζει σε μια άλλη επιχείρηση (*δικαιοδόχος-franchisee*) το δικαίωμα για τη χρησιμοποίηση της εμπορικής επωνυμίας και του εμπορικού σήματος ή ακόμα και για τη διακίνηση του προϊόντος της. (Gillis & Gombs, 2009).

Κατά βάση, πρόκειται για συμφωνίες ανάμεσα σε επιχειρήσεις που η κύρια εξαγωγή τους είναι οι υπηρεσίες. Παράλληλα με την παροχή του δικαιώματος, η επιχείρηση προσφέρει και την κατάλληλη τεχνογνωσία και τεχνολογία που απαιτείται, καθώς και ορισμένες φορές είναι υποχρεωμένη να παρέχει και τους ανάλογους πόρους, ώστε να στηρίζει τον δικαιοδόχο. Με λίγα λόγια, ο δικαιοπάροχος δίνει την άδεια σε μια εγχώρια επιχείρηση να παράγει και να διακινεί το προϊόν της μέσω της εμπορικής της επωνυμίας και για προκαθορισμένο χρόνο, αφού πρώτα έχουν τεθεί αυστηροί κανόνες και προδιαγραφές, έτσι ώστε να μη χαθεί η ποιότητα του προϊόντος.

Τα κυριότερα οφέλη αυτής της μεθόδου είναι :

- Μικρή παρουσία επιχειρηματικού κινδύνου.
- Υπάρχει αύξηση της αξίας του εμπορικού σήματος και προωθείται η επωνυμία του δικαιοπάροχου.
- Το έσοδα είναι αυξημένα από τις αμοιβές για την άδεια εκμετάλλευσης.

Ενώ αντίθετα τα σημαντικότερα μειονεκτήματα που σημειώνονται είναι τα κάτωθι :

- Ο ποιοτικός έλεγχος της λειτουργίας δυσχεραίνεται λόγω απόστασης.
- Το ενδιαφέρον της διοίκησης στρέφεται στο εξωτερικό αντί στο εσωτερικό.
- Υπάρχει σημαντική απόσπαση εγχώριων οικονομικών πόρων.
- Δημιουργούνται επιπλέον έξοδα για ταξίδια και για τη διεθνή καταχώρηση του σήματος.

2.6.4 ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΕΡΓΩΝ «ΜΕ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ» (turnkey contracts)

Αυτή η μέθοδος διεθνοποίησης παραπέμπει σε μία έγκριση, όπου η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να κατασκευάσει μια καινούργια παραγωγική μονάδα, που θα αναπτύσσεται στο εξωτερικό. Με την ονομασία «κλειδί στο χέρι», παρουσιάζεται η ένδειξη ότι η νέα μονάδα που γεννήθηκε θα έχει την ευκαιρία να ασκήσει σύντομα τη συμφέρουσα διαδικασία της. Εκτός από την κατασκευή των υποδομών, η μέθοδος περιέχει τη διαπαιδαγώγηση εργαζομένων όπως και της αναλυτικής οργάνωσης του χειρισμού και της έρευνας των πόρων από την «δημιουργική επιχείρηση» (Moore, 1973). Δηλαδή, να την προμηθεύει με τα κατάλληλα αγαθά και να της παρέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία.

Η ανάδοχος επιχείρηση της περισσότερες φορές, είναι μια κατασκευαστική εταιρεία, που αναλαμβάνει έναντι αμοιβής δημιουργίες αυξημένης κλίμακας με εξειδικευμένες ικανότητες εκ μέρους κάποιου, που αποτελεί και βασικό κάτοχο. Τέτοια κατασκευαστικά ευρήματα μπορεί να είναι αεροδρόμια, διυλιστήρια, πυρηνικά εργοστάσια κ.α.

Αξιοσημείωτο είναι ότι πολλές φορές η επιχείρηση που αναλαμβάνει το έργο παρέχει ένα ποσοστό του κόστους, ώστε να έχει τη δυνατότητα στο μέλλον να «εκμεταλλευτεί» τις εγκαταστάσεις που δημιούργησε. Οι παραπάνω συμφωνίες προκύπτουν από παγκόσμιους διαγωνισμούς ή εμπιστεύεται από την αρχή τις κατασκευάστριες επιχειρήσεις που ως επί το πλείστον είναι υψηλές, όταν αφορούν απαιτητικές επενδύσεις (π.χ. εξαγωγή κεφαλαίου ή μεταλλευμάτων). (Χατζηδημητρίου Ι.Α, 2003)

Τα βασικά προτερήματα αναλύονται παρακάτω :

- Η δυνατότητα της επιχείρησης να χρησιμοποιεί σωστά την πείρα και την τεχνογνωσία της για την απόκτηση κερδών.
- Δεν υπάρχει υψηλό επίπεδο επιχειρηματικής ανασφάλειας.

Από την άλλη βασικά ελαττώματα αποτελούν :

- Ο κίνδυνος σχηματισμού ανταγωνιστή. Δηλαδή μέσω των δεξιοτήτων που επωμίζεται η αλλοδαπή εταιρεία, μπορεί να αναπτύσσεται σε πιθανό ανταγωνιστή τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική αγορά. Για αυτό η συγκεκριμένη μέθοδος πραγματοποιείται σε γεωγραφικά μακρινές εγκαταστάσεις, για να μην υπάρχει ποσοστό δημιουργίας του κινδύνου αυτού.

2.6.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ (*strategic alliances*)

Οι στρατηγικές συμμαχίες αφορούν κοινοπραξίες με σχετικά προσωρινό χαρακτήρα και αναπτύσσονται από εταιρείες που έχουν διανέμει μεταξύ τους πόρους, τεχνογνωσία κτλ. για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει αυτονομία στα σχέδια τους. Δηλαδή, υπάρχει συνεργασία μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, ενδεχομένως να είναι και ανταγωνιστικές, που έχουν ως στόχο τη μετάδοση των ενεργειών τους σε παγκόσμιο χώρο.

Οι συγκεκριμένες συμμαχίες συνδέουν τις εγχώριες και ξένες εταιρείες, με στόχο την αποκόμιση εξελίξιμης τεχνολογίας και των κεφαλαίων από τις εγχώριες και τις απαραίτητες πληροφορίες της εγχώριας αγοράς από τις ξένες.

Επιπροσθέτως, η συμφωνία αυτή αναζωπυρώνει την ανταγωνιστικότητα ανάμεσα στα συνεργατικά μέλη, μέσω της μεταφοράς ωφέλιμων πόρων της οικονομίας, της οικονομίας στις δαπάνες της διερεύνησης και της παραγωγής, της ανάπτυξης του φάσματος των ενεργειών τους, καθώς και της κατανομής της επιχειρηματικής ανασφάλειας.

Τα πλεονεκτήματα συνοψίζονται παρακάτω :

- Κατανομή και ελάττωση του κινδύνου , συνδεδεμένο με την έκταση της επένδυσης όταν εισέρχεται σε καινούργιες παγκόσμιες αγορές.
- Τα βιώματα και οι ικανότητες συνεργάζονται ενώ υπάρχει και προσέγγιση των πόρων και των δεξιοτήτων.
- Σύμπραξη και ανταγωνιστικό όφελος.

Τα εμπόδια που εμφανίζονται είναι τα εξής :

- Προσέγγιση της πληροφόρησης και περιορισμός της εξαρσή της.
- Αναμενόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας που προέρχεται από την απαλλοτρίωση κάποιου τμήματος της στρατηγικής συμμαχίας.
- Μεταβολές στο εξωτερικό πλαίσιο και οικονομικά κίνητρα που μεταβάλλουν τις αρχικές συνθήκες ανάμεσα στα μέλη.

2.6.6 ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (*management contracts*)

Τα διοικητικά συμβόλαια είναι και αυτά μια μορφή διεθνοποίησης. Αποτελούνται από συμφωνίες όπου μια επιχείρηση-προμηθευτής παραδίδει σε μία άλλη επιχείρηση - πελάτη ένα συνδυασμό από ικανότητες σε πολλούς τομείς του management, δηλαδή παρέχει τεχνική και

διαχειριστική βοήθεια και έχει ως αντάλλαγμα μια αμοιβή εξαρτημένη από τις πωλήσεις (Χατζηδημητρίου Ι.Α, 2003)

Η επιχείρηση ενοικίασης έχει ως σκοπό την ανύψωση της παραγωγικότητας των εργαζομένων, την αποτελεσματικότητα της δομής της επιχείρησης, και γενικότερα μεγαλύτερα κερδοφόρα αποτελέσματα.

Τα πλεονεκτήματα που εμφανίζει η παραπάνω συμφωνία είναι τα ακόλουθα :

- Γίνονται εφικτοί οι σκοποί της εταιρείας, χωρίς την καταβολή αξιοσημείωτων πόρων κατευθυνόμενων, ως επί το πλείστον για άλλες λειτουργίες.
- Πιθανά κέρδη χωρίς την καταβολή κεφαλαίων και χωρίς την παραμονή των επιχειρησιακών κινδύνων.
- Τα μέλη της εταιρείας - πελάτης δύναται να της παρέχει γνώσεις όσον αφορά τη δραστηριοποίηση της, με αποτέλεσμα η επιχείρηση να αναπτυχθεί και να κατακτήσει ένα σημαντικό και διαρκή χώρο στην τοπική αγορά.
- Υπάρχει η δυνατότητα επ' ωφελείας από συμβόλαια προμηθειών της περιφερειακής εταιρείας.

Τα μειονεκτήματα των διοικητικών συμβολαίων, συσχετίζονται με το ενδεχόμενο της αποτυχίας και δημιουργούν δυσάρεστες επιπτώσεις για την εικόνα της επιχείρησης. Επιπλέον,

- Τα στελέχη που χρησιμοποιήθηκαν είναι πιθανόν να μην έχουν την ίδια αποδοτικότητα στην εταιρεία.
- Οι επικεφαλής των ξένων επιχειρήσεων που παρευρίσκονται στην εταιρεία, μπορεί να είναι η αιτία της απομίμησης των βασικών δραστηριοτήτων της.

2.6.7 ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (F.D.I)

Οι Α.Ξ.Ε ανήκουν στην κατηγορία μη εξαγωγικού τύπου και μπορούν να λάβουν πολλές μορφές. Οι βασικότερες έχουν αναλυθεί παραπάνω, όμως σε αυτό το σημείο εξηγείται ο λόγος που προτιμώνται για τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων.

I. Θυγατρική πλήρους ελέγχου

Αυτή η μορφή επένδυσης επιλέγεται από τις επιχειρήσεις από τη στιγμή που διαθέτουν το σύνολο των πόρων που απαιτούνται, έτσι ώστε να λειτουργήσει εύρυθμα η θυγατρική επιχείρηση. Ένας ακόμη λόγος που συνηθίζεται να επιλέγεται από τις επιχειρήσεις, είναι στην περίπτωση που υπάρχει υψηλός κίνδυνος να χαθεί το πλεονέκτημα της ιδιοκτησίας από τη συνεργασία τους με άλλες επιχειρήσεις.

Τα κύρια οφέλη που παρουσιάζει αυτή η μορφή είναι :

- Ο απόλυτος έλεγχος της παραγωγής.
- Η δημιουργία οικονομικών κλίμακας.
- Η εφαρμογή στρατηγικών σε διεθνές επίπεδο.

Μερικές αδυναμίες που μπορεί να έχει είναι οι εξής:

- Οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες και καθυστερούν.
- Τα κόστη είναι ιδιαίτερα αυξημένα.

II. Κοινοπραξίες

Η επιλογή αυτής της μορφής πραγματοποιείται στις περιπτώσεις όπου μια επιχείρηση επιθυμεί να συνεργαστεί με άλλες, διότι έχει ανάγκη από πόρους που δε διαθέτουν, οι οποίοι είναι χρήσιμοι για τη θυγατρική. Στόχος αυτής της συνένωσης είναι η ίδρυση μιας νέας επιχείρησης η οποία δεν ελέγχεται ή εξαρτάται από εκείνες που τη δημιούργησαν. Τέλος, φαίνεται να επιλέγονται όταν σε μία χώρα υπάρχουν διάφορα προβλήματα που δυσχεραίνουν τη διεύθυνση των Α.Ξ.Ε.

Τα βασικότερα προτερήματα είναι τα ακόλουθα :

- Τα κόστη και ο κίνδυνος διαμερίζονται.
- Με τη συνεργασία των επιχειρήσεων επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη παραγωγή.
- Οι επιχειρήσεις μπορούν να επιβιώσουν και να ανταπεξέλθουν στο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Ορισμένα αρνητικά σημεία που παρατηρούνται είναι ότι :

- Δεν υπάρχει πλήρης έλεγχος.
- Οι στρατηγικές περιορίζονται.
- Τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας παύουν να υπάρχουν.

III. Εξαγορές και Συγχωνεύσεις

Πρόκειται για την εξαγορά ή την ένωση μιας επιχείρησης με μία ή περισσότερες επιχειρήσεις. Αποτελούν συνήθως την ταχύτερη μορφή διεύθυνσης μιας επένδυσης στην αγορά από τις υπόλοιπες που ειπώθηκαν.

Τα σημαντικότερα οφέλη είναι τα εξής :

- Γρήγορος τρόπος διεύθυνσης στις ξένες αγορές.

- Το εργατικό δυναμικό διαθέτει πολλές εμπειρίες.

Από την άλλη πλευρά, η κύρια αδυναμία που εμφανίζει είναι ότι :

- Τα οφειλόμενα χρέη είναι απαραίτητο να χρηματοδοτούνται.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Πολλές μελέτες έχουν διεξαχθεί προκειμένου να εντοπιστούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες των Α.Ξ.Ε., διότι έχει παρατηρηθεί ότι η συνεχής διείσδυσή τους στις αγορές επιφέρει ανάπτυξη στην οικονομία μας χώρας. Διατυπώθηκαν διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και των προσδιοριστικών παραγόντων που τις προσελκύουν.

Εκ πρώτης όψεως, στο εκλεκτικό υπόδειγμα παρουσιάζονται οι παράγοντες που σχετίζονται με το πλεονέκτημα τις ιδιοκτησίας, το κόστος παραγωγής και τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας.

Ωστόσο, πληθώρα ερευνητών έχουν εντοπίσει και άλλους παράγοντες που σχετίζονται με την προσέλκυση των Α.Ξ.Ε. και θα αναλυθούν παρακάτω. Ορισμένοι από αυτούς

περιλαμβάνονται στη θεωρία του εμπορίου και πρόκειται για το μέγεθος της αγοράς, το ρυθμό ανάπτυξης και το άνοιγμα του εμπορίου. Ακόμα, τα τελευταία χρόνια έχουν απασχολήσει τους ερευνητές οι θεσμικές μεταβλητές δηλαδή, το φαινόμενο της διαφθοράς, η ποιότητα του ρυθμιστικού πλαισίου, η πολιτική σταθερότητα, η ελευθερία λόγου, η εφαρμογή των νόμων και η αποδοτικότητα της εκάστοτε κυβέρνησης, τα οποία θα εξετασθούν και αυτά παρακάτω. Τέλος, μερικοί ακόμη παράγοντες που θα επεξηγηθούν είναι το φαινόμενο της ανεργίας, οι διάφορες υποδομές, ο πληθωρισμός, η εκπαίδευση, το ανθρώπινο κεφάλαιο καθώς και το εργατικό κόστος.

3.1 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ / ΑΕΠ

Ως ΑΕΠ ορίζεται το σύνολο της αξίας αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία σε ορισμένη χρονική περίοδο. Το ΑΕΠ υπολογίζεται από την παρακάτω σχέση:

$$\text{ΑΕΠ} = \text{C} + \text{I} + \text{G} + (\text{E} - \text{M})$$

όπου: C: Κατανάλωση, I: Επένδυση, G: Κυβέρνηση, E: Εξαγωγές, M: Εισαγωγές.

Κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί ότι, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ανήκουν στις δαπάνες για επένδυση (I) και θεωρούνται βασικός παράγοντας για την ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας υποδοχής. Η μεταβλητή της επένδυσης επιδρά θετικά στο ΑΕΠ διότι, καθώς πραγματοποιούνται Α.Ξ.Ε, η οικονομία στη χώρα υποδοχής ακμάζει. Επιπροσθέτως, όπως προκύπτει και από την παραπάνω σχέση, η εξαγωγική δραστηριότητα μιας χώρας επιδρά θετικά στο ΑΕΠ. Τέλος, αν σημειωθούν εισαγωγές μεγάλης σημασίας λόγω των Α.Ξ.Ε στη χώρα εγκατάστασης, τότε προκαλούνται διαρροές στα εισοδήματα σε χώρες του εξωτερικού, σημειώνοντας κατά συνέπεια αρνητικές επιδράσεις στο ΑΕΠ της χώρας.

Οι πολυεθνικές εταιρείες τείνουν να επενδύουν τα κεφάλαια τους σε χώρες με αυξημένο ποσοστό πληθυσμού και υψηλό ΑΕΠ. Σύμφωνα με πολλούς ερευνητές, έχει διαπιστωθεί ότι το μέγεθος της αγοράς επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις Α.Ξ.Ε. (*E. Daskalopoulos, A. Evgenidis, A. Tsagkanos, and C. Siriopoulos, 2016*). Ο *Tsai (1994)* υποστήριξε ότι εμφανίζει θετικές επιρροές στις διεισδύσεις των Α.Ξ.Ε, διότι οι επενδυτές του εξωτερικού στρέφουν το ενδιαφέρον του σε χώρες με υπεράριθμο καταναλωτικό κοινό, προκειμένου να υπάρχει αυξημένη ζήτηση και οι πωλήσεις του προϊόντος να πραγματοποιούνται με γρήγορους ρυθμούς. Ειδικότερα, κατά τον *Resmini (2000)* οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, στις οποίες ο πληθυσμός είναι μεγάλος κατάφεραν να προσεγγίσουν μεγαλύτερο αριθμό ξένων επενδυτών. Ο *Bevan και Estrin (2004)*, κατέληξαν επίσης στο συμπέρασμα ότι, οι χώρες που διέθεταν υψηλό ΑΕΠ, προσέγγισαν περισσότερους ξένους επενδυτές. Κατά συνέπεια αποδεικνύεται ότι, όταν σε μία χώρα το ΑΕΠ είναι υψηλό ή ο πληθυσμός της είναι μεγάλος, συσχετίζεται με τη δημιουργία περισσότερων Α.Ξ.Ε.

Παράλληλα, η αύξηση των Α.Ξ.Ε στις χώρες υποδοχής παρατηρείται συνηθώς, με την αποτελεσματικότερη απόδοση των παραγωγικών συντελεστών, καθώς και με τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας κατά τις οποίες μειώνονται οι δαπάνες και το κόστος παραγωγής.

Το προϊόν που παράγεται αποτυπώνει το μέγεθος της αγοράς των χωρών υποδοχής. Το παραγόμενο προϊόν υπολογίζεται με τους εξής δύο τρόπους. Αρχικά, ο πρώτος τρόπος μπορεί να εκφράζεται με απόλυτα μεγέθη έχοντας ως βάση το ΑΕΠ., ενώ ο δεύτερος υπολογίζει το παραγόμενο προϊόν έχοντας ως βάση το ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ (*Goldberg, 1972*). Στην παρούσα μελέτη, ο υπολογισμός του ΑΕΠ πραγματοποιείται από το λογάριθμο του ΑΕΠ εκφρασμένο σε δολάρια. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.2 ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΕΠ

Στη μελέτη πολλών ερευνητών διαπιστώθηκε ότι οι Α.Ξ.Ε επηρεάζονται σημαντικά από το ρυθμό ανάπτυξης της αγοράς, ειδικότερα οι προτιμήσεις των ξένων επενδυτών στρέφονται σε χώρες όπου ο ρυθμός αυτός βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Οι λόγοι για τους οποίους οι ξένοι επενδυτές προτιμούν αυτές τις χώρες είναι αρκετοί. Όταν σε μία αγορά επικρατεί υψηλός ρυθμός ανάπτυξης, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να γίνει πόλος έλξης για τους ξένους επενδυτές λόγω της ενδεχόμενης πραγματοποίησης οικονομικών κλίμακας. Οι οικονομίες κλίμακας και η μείωση του κόστους παραγωγής συσχετίζεται με το μέγεθος της αγοράς. Γενικότερα, ο ρυθμός ανάπτυξης αποτελεί αρκετές φορές κίνητρο για ξένες επενδύσεις αλλά συγχρόνως και οι Α.Ξ.Ε είναι πιθανό να συνεισφέρουν στην αύξηση της έντασης του ρυθμού αυτού. Επιπροσθέτως, οι ερευνητές *Lim (1983)* και *Zhang (2001)*, διαπίστωσαν ότι ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης έχει ως συνέπεια τη δημιουργία μεγάλων επενδυτικών ευκαιριών, δηλαδή υψηλότερα περιθώρια κερδών, ενθαρρύνοντας με αυτόν τον τρόπο τα κίνητρα για δημιουργία Α.Ξ.Ε.

Αντίθετα, αρκετές μελέτες παρουσίασαν ότι ο ρυθμός ανάπτυξης επιδρά αρνητικά στις Α.Ξ.Ε. Συγκεκριμένα, στις αναπτυσσόμενες χώρες παρατηρείται αυτή η αρνητική σχέση του ρυθμού ανάπτυξης με τις Α.Ξ.Ε. Στις χώρες υποδοχής όπου βρίσκονται στο στάδιο ύφεσης θα μπορούσαν να προσελκύσουν περιορισμένους τύπους Α.Ξ.Ε., κυρίως εξαγορές και συγχωνεύσεις. Το γεγονός αυτό στηρίζεται στην ύπαρξη χαμηλού κόστους παραγωγής και μισθολογικού κόστους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ωστόσο ότι, ένας αριθμός βιομηχανιών παρά την επικρατούσα ύφεση το 1908, οι Α.Ξ.Ε παρουσιάζονταν με αυξημένα ποσοστά (*Jensen, 2003*). Ο υπολογισμός του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ πραγματοποιείται από τη διαίρεση του ονομαστικού ΑΕΠ με τον πληθυσμό της χώρας σε ένα έτος.

3.3 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ

Ένας ακόμα από τους πιο αξιοσημείωτους παράγοντες που επηρεάζουν την προσέλκυση των Α.Ξ.Ε είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, διότι αναφέρεται στην μακροπρόθεσμη ανάπτυξη μιας οικονομίας. Πρόκειται για το δείκτη που μελετά την οικονομική ανάπτυξη σε κάποια χώρα και παράλληλα τη μέση παραγωγή σε αγαθά και υπηρεσίες για κάθε άτομο.

Ωστόσο, τα βασικότερα μειονεκτήματα που παρουσιάζει το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, εστιάζουν στο γεγονός ότι αδυνατεί να προσδιορίσει το μέγεθος της παραοικονομίας, και το μέγεθος της ανισοκατανομής του εθνικού εισοδήματος. Παρά τα παραπάνω, ο συγκεκριμένος δείκτης θεωρείται ο πιο κατάλληλος για να προσδιοριστεί το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας.

Πολλοί ερευνητές όπως ο *Wei et al. (1998)*, υποστήριζαν ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ επιδρά θετικά στις ΑΞΕ, ενώ οι *Edwards (1990)* ισχυρίστηκαν ότι δεν υπάρχει θετική επίδραση προς τις Α.Ξ.Ε. Ο υπολογισμός του κατά κεφαλήν ΑΕΠ πραγματοποιείται από τις τρέχουσες τιμές αμερικανικών δολαρίων με κλίμακα 1000. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται κάποιες χώρες όπως για παράδειγμα, η Σουηδία, Ελβετία, Φιλανδία, Γερμανία, Μ. Βρετανία, Η.Π.Α που έχουν υψηλά κατά κεφαλήν εισοδήματα. Παράλληλα, οι συγκεκριμένες φημίζονται για τα υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικά σύστημα που διαθέτουν. Ακόμα, το υψηλό επίπεδο πρόνοιας και συστήματος υγείας διακρίνεται σε χώρες με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ., σε αντίθεση με εκείνες που εμφανίζουν πολύ χαμηλά επίπεδα κατά κεφαλήν ΑΕΠ, όπως για παράδειγμα η Αφρική και η Ασία. Τέλος, το επίπεδο υποδομών αυτών των χωρών βρίσκεται σε προηγούμενα στάδια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ. (\$ Η.Π.Α)

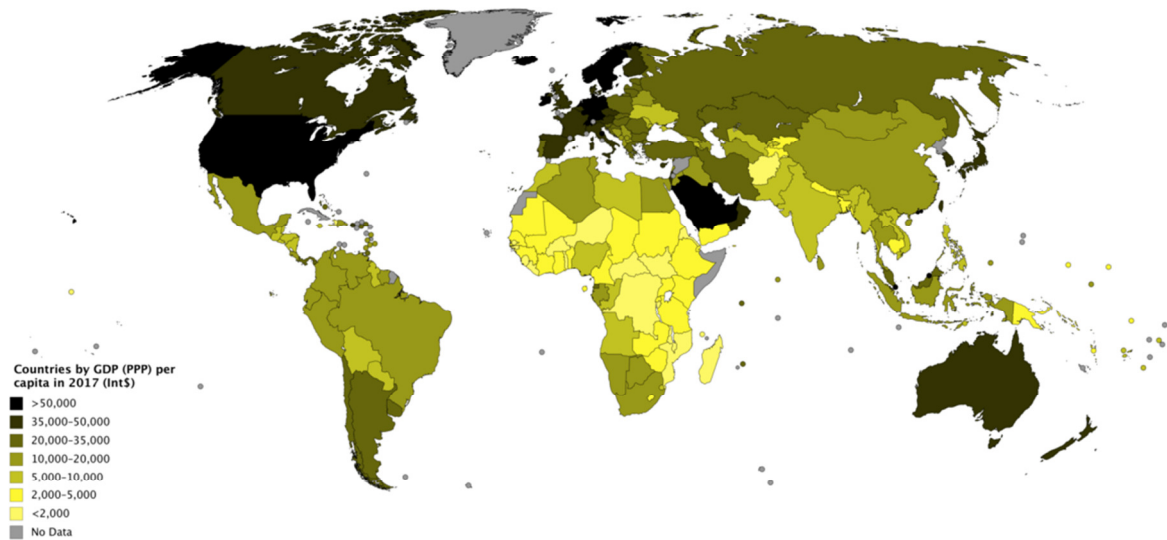
ΧΩΡΕΣ	2008	2015	2017	ΧΩΡΕΣ	2008	2015	2017
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	8.570	13.640	14.402	ΕΛΛΑΔΑ	28.610	20.920	18.613
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	42.306	60.070	53.800	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	52.020	46.680	69.331
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	650	1.190	1.517	ΙΝΔΙΑ	1.020	1.590	1.940
ΒΕΛΓΙΟ	46.700	44.360	43.324	ΙΣΡΑΗΛ	25.920	35.440	40.270
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	7.330	9.850	9.821	ΙΤΑΛΙΑ	37.770	32.790	31.953
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	6.100	7.220	8.032	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	22.850	27.740	29.743
ΚΑΝΑΔΑΣ	44.600	47.500	45.032	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	52.460	48.940	48.223
ΤΣΑΝΤ	700	880	670	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	980	1.000	1.033

ΚΙΝΑ	3.070	7.820	8.827	TANZANIA	580	910	936
ΤΣΕΧΙΑ	18.300	18.050	20.368	ΡΩΣΙΑ	9.590	11.400	10.743
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	28.290	40.080	42.941	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	36.680	52.090	57.714
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	87.350	93.820	75.505	ΙΣΠΑΝΙΑ	32.440	28.520	28.157
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	1.020	1.440	1.548	ΙΑΠΩΝΙΑ	37.760	36.680	38.428
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	22.440	20.530	21.136	ΣΟΥΗΔΙΑ	36.680	57.810	53.442
ΔΑΝΙΑ	60.260	58.590	56.308	ΕΛΒΕΤΙΑ	63.020	84.180	80.190
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	49.920	46.360	45.703	ΤΟΥΡΚΙΑ	9.350	9.950	10.541
ΓΑΛΛΙΑ	43.510	40.580	38.477	Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	46.990	43.350	39.720
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	43.870	45.790	44.470	ΗΠΑ	49.330	54.960	59.532
ΓΚΑΝΑ	1.170	1.480	1.642	ΖΑΜΠΙΑ	1.160	1.500	1.510
ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	33.950	41.000	46.194	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥ Ε	300	850	1.080
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	13.200	12.900	14.225	ΕΥΡ.ΕΝΩΣΗ	35.968	34.435	37.715
ΜΕΞΙΚΟ	9.580	9.710	8.903	ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ	8.911	10.437	10.714

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

ΕΙΚΟΝΑ 1.2: Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π παγκοσμίως (2017)

Πηγή: Wikimedia commons

3.4 ΒΑΘΜΟΣ ΑΝΟΙΓΜΑΤΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ & ΕΞΑΓΩΓΕΣ)

Σε μια ανοικτή οικονομία, ο βαθμός ανοίγματος του εμπορίου αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις κατά τον ερευνητή *Chakrabarti (2001)*, καθώς επιδρά θετικά σε αυτές.

Σύμφωνα με τον *Eicher (1999)*, το άνοιγμα του εμπορίου κινητροδοτεί τις τοπικές επενδύσεις, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τον εγχώριο αλλά και παγκόσμιο ανταγωνισμό. Επίσης πετυχαίνει αποδοτικότερες επενδύσεις διότι αναπτύσσει οικονομίες κλίμακας.

Όσον αφορά την εξαγωγική δραστηριότητα, οι *Salvatore και Hatcher (1991)* υποστήριξαν ότι επιδρά σημαντικά στην αναζήτηση και εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών στην παραγωγική διαδικασία, καθώς και στην αποδοτικότητα των παραγωγικών συντελεστών. Ο βαθμός ανοίγματος υπολογίζεται από το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών προς το πραγματικό ΑΕΠ. Οι πληροφορίες συγκροτούνται από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.5 ΑΝΕΡΓΙΑ

Ως ανεργία νοείται το σύνολο των ατόμων, οι οποίοι είναι πρόθυμοι και διατεθειμένοι να εργαστούν αλλά αδυνατούν να βρουν εργασία.

Ο συγκεκριμένος παράγοντας έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον των ερευνητών καθώς έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις. Αρχικά, σύμφωνα με τους *Botric* και *Skuffic* (2006), όταν σε μια χώρα παρατηρούνται υψηλά ποσοστά ανεργίας, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι επηρεάζονται θετικά και προσελκύονται οι επενδυτές, διότι θα υπάρχει μεγάλος αριθμός εν δυνάμει απασχολούμενων με χαμηλότερο κόστος.

Ωστόσο, οι *Terza* και *Arromdee* (1991) παρόλο που υποστηρίζουν ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της ανεργίας και των Α.Ξ.Ε., διατυπώνουν όμως και την άποψη ότι ο υψηλός δείκτης ανεργίας είναι δυνατόν να επιφέρει και αρνητικά αποτελέσματα απωθώντας τους επενδυτές. Αυτή η προσέγγιση στηρίζεται στο γεγονός ότι, οι επενδυτές ίσως προβούν σε περεταίρω δαπάνες λόγω της ανεργίας, διότι είναι αναγκασμένοι να δώσουν επιδόματα σε εκείνους που απολύθηκαν από τον προηγούμενο εργοδότη τους. Ειδικότερα στις επιχειρήσεις που δεν παρουσιάζουν αυξημένες πωλήσεις, ο παράγοντας αυτός θα λειτουργήσει αρνητικά. Τέλος, ένα ποσοστό ερευνητών δεν διαπίστωσε την ακριβή συσχέτιση τους. Για να βρεθεί το μέγεθος της ανεργίας, χρησιμοποιείται ο λόγος του ποσοστού της ανεργίας προς το συνολικό εργατικό δυναμικό. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.6 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Οι υποδομές που διαθέτει μία χώρα, λειτουργούν ευνοϊκά για τους ξένους επενδυτές καθώς μπορούν να διευκολύνουν τη μεταφορά και να μειώσουν το κόστος της. Τέτοιες υποδομές ενδέχεται να είναι φυσικές, για παράδειγμα ένα λιμάνι ή οι δρόμοι ή να εστιάζουν στα δίκτυα επικοινωνίας και μεταφορών μίας χώρας. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι επενδυτές αναζητούν χώρες με τη μεγαλύτερη δυνατή ανάπτυξη στα δίκτυα, παραδείγματος χάριν το αεροδρόμιο, προκειμένου να τις επιλέξουν για Α.Ξ.Ε. Μερικές ακόμα κατηγορίες που συμπεριλαμβάνονται στις υποδομές και επιδρούν θετικά στην προσέγγιση των Α.Ξ.Ε είναι οι διαδικτυακές και οι τηλεφωνικές παροχές.

Αντίθετα, στις χώρες όπου οι υποδομές βρίσκονται σε ένα όχι τόσο εξελιγμένο στάδιο, προκαλούν δυσαρέσκεια στους ξένους επενδυτές και απωθούν το ενδιαφέρον τους προς αυτές. Καταλήγοντας, οι γνώμες των ερευνητών για τις επιδράσεις των υποδομών στις ξένες επενδύσεις παρουσιάζουν αρκετές ασυμφωνίες. Ορισμένοι από αυτούς, στήριξαν την άποψη ότι δημιουργούνται πολλά οφέλη από την ύπαρξη τους για την προσέλκυση των Α.Ξ.Ε., ενώ κάποιοι άλλοι υποστήριξαν ύστερα από διάφορες μελέτες, ότι η σχέση αυτών των δύο δεν εμφανίζει σπουδαιότητα. Πάραυτα, φαίνεται ότι οι επιδράσεις των υποδομών αποτελούν σε γενικές γραμμές έναν καθοριστικό παράγοντα για τις Α.Ξ.Ε., διότι διευκολύνεται η καθημερινότητα με ποιοτικές συνθήκες επιβίωσης, με αποτέλεσμα να έλκονται όλο και περισσότεροι ξένοι επενδυτές. Οι πληροφορίες συγκροτούνται από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.7 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Ως πληθωρισμός ορίζεται η διαρκής αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών μιας οικονομίας σε ορισμένη χρονική στιγμή, προκαλώντας πτώση της αγοραστικής δύναμης.

Ο πληθωρισμός είναι ένας ακόμη παράγοντας, ο οποίος ενδεχομένως να παρουσιάζει επιδράσεις στις προτιμήσεις των ξένων επενδυτών για Α.Ξ.Ε. σε μία χώρα υποδοχής. Όταν το επίπεδο του πληθωρισμού είναι χαμηλό και παρατηρείται πολιτικοοικονομική σταθερότητα, τότε δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες για Α.Ξ.Ε.

Αντίθετα, πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι όταν ο ρυθμός πληθωρισμού στη χώρα εγκατάστασης βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, σημειώνονται διαταραχές στην οικονομία με συνέπεια οι εταιρείες να μην είναι ιδιαίτερα κερδοφόρες. Το υψηλό αυτό επίπεδο προβληματίζει τους ξένους επενδυτές για μελλοντικές επενδύσεις, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αρνητικές σχέσεις μεταξύ του πληθωρισμού και των Α.Ξ.Ε. Αυτές τις αρνητικές επιδράσεις έχουν διαπιστώσει και αρκετοί ερευνητές, όπως ο *Asiedu (2006)*. Το μέγεθος του πληθωρισμού υπολογίζεται με βάση τον αποπληθωριστή του δείκτη τιμών του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης του Α.Ε.Π. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι η διαθεσιμότητα και η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού μιας χώρας, μέσω της εκπαίδευσης προσελκύουν τους ξένους επενδυτές για Α.Ξ.Ε. Πιο συγκεκριμένα, σε χώρες όπου το μορφωτικό επίπεδο είναι υψηλό και αντίστοιχα υπάρχει η κατάλληλη εξειδίκευση στο εργατικό δυναμικό, οι Α.Ξ.Ε. επηρεάζονται θετικά καθώς υπάρχει αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη παραγωγική διαδικασία. Συγκεκριμένα, ο *Dunning (1993)* κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το μορφωτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού, επηρεάζει σημαντικά το μέγεθος και το επίπεδο των ξένων επενδύσεων καθώς και τις ενέργειες των Πολυεθνικών Εταιρειών.

Σύμφωνα με τους *Brooks et al. (2010)*, το ανθρώπινο κεφάλαιο και οι εξειδικευμένες γνώσεις επιδρούν θετικά στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Με την ύπαρξη αυτών των παραγόντων αναπτύσσεται και ενισχύεται η παραγωγικότητα και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

3.9 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ

Το εργατικό κόστος ως υποσύνολο του κόστους παραγωγής, θεωρείται ότι έχει σημασία στις προτιμήσεις των ξένων επενδυτών. Σύμφωνα με τον *Tsai (1994)* και τους *Bevan και Estrin (2004)*, το εργατικό κόστος επηρεάζει αρνητικά τις Α.Ξ.Ε, οι οποίοι χρησιμοποίησαν στις μελέτες τους τη μεταβλητή του μισθού ως δείκτη εργατικού κόστους. Η αρνητική αυτή επίδραση παρατηρείται στις επιχειρήσεις με υψηλή τεχνολογία, όπου το επίπεδο των δεξιοτήτων είναι υψηλό καθώς και το ύψος του εργατικού κόστους.

Συνεπώς, οι επενδυτές προσελκύονται από χώρες όπου το εργατικό κόστος βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και μόνο με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζει θετικές επιδράσεις στις Α.Ξ.Ε. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.10 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Οι κυβερνητικές πολιτικές αποτελούν έναν από τους βασικούς παράγοντες προσέλκυσης των Α.Ξ.Ε , διότι τις αντιμετωπίζει ως στρατηγική μείωσης της ανεργίας και βελτίωση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης. Οι παράγοντες που περιλαμβάνουν τους δείκτες διακυβέρνησης που επηρεάζουν τις χώρες να λαμβάνουν περισσότερες εισροές Α.Ξ.Ε είναι οι ακόλουθοι:

3.10.1 Ελευθερία λόγου, Έκφρασης, και Λογοδοσία των Διοικούντων (*voice and accountability*)

Σύμφωνα με την *Inter-American Development Bank (2001)*, στην παραπάνω μεταβλητή υπολογίζεται ο βαθμός ποιότητας και ωριμότητας της δημοκρατίας, δημιουργώντας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την δημιουργία Α.Ξ.Ε. Οι αυξημένες τιμές παρουσιάζουν την ευρύτερη συνεισφορά στη διακυβέρνηση και περισσότερη ελευθερία λόγου. Ο δείκτης εκτιμά το ποσοστό εισφοράς των πολιτών στην ανάδειξη κυβέρνησης μέσω εκλογών και υπολογίζει το μέγεθος της ελευθερίας της έκφρασης και του τύπου. Οι πληροφορίες απορρέουν από Παγκόσμια Τράπεζα.

3.10.2 Πολιτική Σταθερότητα και Δημόσια Τάξη (*political stability and absence of violence/ terrorism*)

Αυτό το είδος μεταβλητής αποτελεί μια από τις βασικές μεταβλητές για την αποκόμιση των Α.Ξ.Ε. αφού συναναστρέφεται με τον κίνδυνο, δηλαδή με την έλλειψη εσωτερικών και εξωτερικών δυσαρμονιών. Η σταθεροποίηση της πολιτικής και η δημόσια τάξη καταχωρούν την επακολούθηση των ενεργειών των πολυεθνικών και των Α.Ξ.Ε στις χώρες υποδοχής (*inter-American development Bank, 2001*). Σύμφωνα με τους ερευνητές *Fazio και Tallamo (2008)*, οι ξένοι επενδυτές δεν προτιμούν τους διάφορους περιορισμούς ή ό,τι ενισχύει την

δυσκολία στην πραγματοποίηση των Α.Ξ.Ε. Επιπροσθέτως, όταν υπάρχει υψηλή πολιτική αβεβαιότητα οι Π.Ε δεν προτιμούν τις Α.Ξ.Ε., αλλά άλλες διεθνείς εταιρείες. Οι υψηλότερες τιμές χαρακτηρίζουν την καλύτερη αντίληψη όσον αφορά το ενδεχόμενο της αποσταθεροποίησης ή αντισυνταγματικής ανατροπής της κυβέρνησης. Περιλαμβάνονται πολιτικά ερεθίσματα. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.10.3 Αποτελεσματικότητα της Διακυβέρνησης (*government effectiveness*)

Η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης ασκεί μεγάλη επιρροή στη οικονομία γενικότερα στις αντίστοιχες χώρες, βοηθώντας στις ενέργειες των ξένων επενδύσεων. Οι υψηλότερες μονάδες αναδεικνύουν την καλύτερη κατανόηση για την ποιοτική λειτουργία του δημόσιου τομέα και το ποσοστό της αυτοτέλειας της, από τα πολιτικά προσαρίσματα, την αξία και τον σχεδιασμό καθώς και τα επιτεύγματα πολιτικών, όπως και τη φερεγγυότητα της κυβέρνησης για τις πολιτικές δράσεις. Οι πληροφορίες συγκροτούνται από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.10.4 Ποιότητα Ρυθμιστικού Πλαισίου (*Regulatory quality*)

Βοηθάει την εισροή των ξένων επενδύσεων, διότι υπάρχει εξάλειψη στην πολιτική των αγορών, δηλαδή η εποπτεία των τιμών, οι παρεμβολές της κυβέρνησης και η αποτροπή στη διάθεση κεφαλαίων (*Fazio και Talamo, 2008*). Η αύξηση του βαθμού ασφάλειας δικαίου προκύπτει από την λιτότητα, τη διαύγεια και τη μονιμότητα των κανόνων της, ελαττώνοντας με αυτόν τον τρόπο το κόστος εναρμόνισης, καθώς και τον εκάστοτε κίνδυνο. Οι μεγαλύτερες τιμές αντιπροσωπεύουν την υψηλή αρωγή για την δεξιότητα της κυβέρνησης, να σχηματίσει και να εκτελέσει ορθολογικές πολιτικές, και κανονισμούς που αναδεικνύουν και αναβαθμίζουν την ανάπτυξη της ιδιωτικής εργασίας. Οι πληροφορίες πηγάζουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.10.5 Κράτος Δικαίου – Εφαρμογή των Νόμων (*Rule of Law*)

Σύμφωνα με τους *Hoff και Stiglitz (2005)*, η τήρηση των νόμων αποτελεί τη βάση για τη δημοκρατία και είναι αναγκαίο προ απαιτούμενο για την ανάπτυξη της οικονομίας και για την έλξη μακροπρόθεσμων επενδύσεων με έντονο κοινωνικό κέρδος. Οι μέγιστες τιμές παρουσιάζουν το ποσοστό αντίληψης των συμμετεχόντων σχετικά με την τήρηση των κανόνων της κοινωνίας και ιδιαίτερα με το ιδιοκτησιακό δικαίωμα, τις αστυνομικές αρχές, τα δικαστήρια. Ακόμα, περιλαμβάνει το ενδεχόμενο κάποιας εγκληματικής ενέργειας ή βίας. Οι πληροφορίες απορρέουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.10.6 Έλεγχος Διαφθοράς (*control of corruption*)

Σύμφωνα με τον *Tanzi (1998)*, το φαινόμενο της διαφθοράς παρουσιάζεται ως η υπερβολική χρήση της δημόσιας κυριαρχίας που αποσκοπεί σε ιδιωτικό κέρδος, όπου παρουσιάζονται δοσοληψίες από επιχειρήσεις ιδιωτικού τομέα ή πολιτικούς με απώτερο σκοπό μια ευνοϊκή συνεργασία, σε ένα κατευθυνόμενο πλαίσιο. Με βάση τις βιβλιογραφίες των *Habib και Zurawicki,(2002)*, υποστηρίζεται ότι η διαφθορά έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ποσοστό της εισροής των Α.Ξ.Ε., διότι μεγαλώνει ο επιχειρηματικός κίνδυνος, ενώ παράλληλα παρατηρείται αύξηση του άμεσου κόστους.

Οι Π.Ε έχουν την δυνατότητα να καταπολεμήσουν τη διαφθορά είτε περιορίζοντας τα τμήματα που θα την αντιμετωπίζουν σε μεγάλα ποσοστά, είτε με την εισροή τους να εξαλείψουν την έκθεσή της. Στην περίπτωση που η διαφθορά είναι εκτεταμένη, το πιθανότερο είναι οι πολυεθνικές να αποφύγουν την εισροή τους σε αυτή την αγορά ή να διεισδύσουν με την μέθοδο του *licensing* ή με εξαγωγική δραστηριότητα. Ως συνέπεια της διαφθοράς είναι η επιβολή επιπρόσθετου κόστους για τις πολυεθνικές, οδηγώντας σε αρνητικά αποτελέσματα για τις Α.Ξ.Ε. (*Habib & Zurawicki, 2002*). Επιπροσθέτως, με βάση τον *Dunning (1993)*, τα υψηλά επίπεδα της διαφθοράς έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταβολή του τύπου εισροής μιας Α.Ξ.Ε.

Ακόμη, σημειώνονται γραφειοκρατικά συμπεράσματα στη διαφθορά τα οποία δεν διορθώνουν την παραμόρφωση της αγοράς ή την υπεράσπιση των επενδυτών. Αντιθέτως, σύμφωνα με τους *Meon και Sekkat (2005)*, λόγω της προόδου της γραφειοκρατίας, η διαφθορά ελαττώνεται έλκοντας πολλούς ξένους επενδυτές. Οι αυξημένες τιμές αντανακλούν σε υψηλότερα ποσοστά αντίληψης, όπου η δημόσια εξουσία εξειδικεύεται για το όφελος του ιδιωτικού τομέα, περιλαμβάνοντας βασικές και μη μορφές διαφθοράς, όπως και την «επίβλεψη» του κράτους από την ανώτερη τάξη και τα ιδιωτικά οφέλη. Οι πληροφορίες συγκροτούνται από στην Παγκόσμια Τράπεζα.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα εμπειρική ανάλυση επικεντρώνεται στις επιδράσεις των διάφορων παραγόντων που μελετήθηκαν σε συνάρτηση με τις εισροές των Α.Ξ.Ε. Το δείγμα περιέχει 68 χώρες στο οποίο συμπεριλαμβάνονται τόσο ανεπτυγμένες όσο και αναπτυσσόμενες οικονομίες την περίοδο 1999 – 2019. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα περιλαμβάνεται και η περίοδος που ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση (2007 – 2009). Όλα τα δεδομένα των προσδιοριστικών παραγόντων και των εισροών των Α.Ξ.Ε. συλλέχθηκαν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Στη συγκεκριμένη μελέτη επιλέχθηκαν και αναλύθηκαν οι κάτωθι παράγοντες προκειμένου να προσδιοριστεί το μοντέλο του δείκτη εισροής Α.Ξ.Ε. σε κάποια χώρα :

- Α.Ε.Π.
- Ρυθμός ανάπτυξης Α.Ε.Π.
- Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.
- Δείκτης εισαγωγών και εξαγωγών ως ποσοστό του πραγματικού Α.Ε.Π.
- Δείκτης υποδομών
- Δείκτης πληθωρισμού
- Δείκτης ανεργίας
- Δείκτης κόστους εργασίας
- Δείκτες Διακυβέρνησης :
  - Έλεγχος της διαφθοράς
  - Αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης
  - Πολιτική σταθερότητα & απουσία βίας/ τρομοκρατίας
  - Κανονιστική ποιότητα
  - Κανόνες δικαίου
  - Φωνή και λογοδοσία

Στην έρευνα περιλαμβάνονται οι παράγοντες που έχουν παρουσιαστεί στην παραπάνω θεωρία, οι οποίοι επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τις εισροές των Α.Ξ.Ε. Στο υπόδειγμά μας θέτουμε τους προηγούμενους παράγοντες ως ανεξάρτητες μεταβλητές και τις εισροές των Α.Ξ.Ε ως εξαρτημένη μεταβλητή.

Το δείγμα μας περιλαμβάνει συνολικά 68 χώρες και συγκεκριμένα περιλαμβάνει 33 αναπτυσσόμενες, 29 ανεπτυγμένες και 6 μεταβαλλόμενες οικονομίες. Παράλληλα μελετώνται ξεχωριστά οι 33 αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και οι 29 ανεπτυγμένες. Τα δεδομένα όλων των παραγόντων συλλέχθηκαν από την Παγκόσμια Τράπεζα (*World Development*

Indicators). Οι μεταβλητές της κυβέρνησης προέρχονται από την Παγκόσμια Τράπεζα επίσης, αλλά από διαφορετική βάση δεδομένων (*Worldwide Governance Indicators database*).

Στην μελέτη αυτή διερευνώνται 21 έτη και συγκεκριμένα από 1^η Ιανουάριου 1999 έως 31 Δεκεμβρίου 2019. Οι χώρες ταξινομούνται από την Παγκόσμια Τράπεζα σε τέσσερις κατηγορίες βάσει το Α.Ε.Π. ανά κάτοικο σε \$ Η.Π.Α. (*χαμηλό, χαμηλό-μεσαίο, ανώτερο και πολύ υψηλό*). Επιπλέον, οι χώρες που το κατά κεφαλήν εισόδημα των πολιτών είναι χαμηλό, χαμηλό-μεσαίο και μεσαίο, κατατάχθηκαν στις αναπτυσσόμενες χώρες ενώ, οι χώρες με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα κατατάχθηκαν στις ανεπτυγμένες.

Η μορφή που παίρνει το υπόδειγμα μας είναι η παρακάτω :

$$\begin{aligned}
 FDI_{it} = & \beta_0 + \beta_1 * GDP_{it} + \beta_2 * GDPGR_{it} + \beta_3 * GDPCAP_{it} + \beta_4 * \\
 & INFLAT_{it} + \beta_5 * INFRAST_{it} + \beta_6 * TRADE_{it} + \beta_7 * UNEMPL_{it} + \beta_8 * \\
 & LABORC_{it} + \beta_9 * CORRUPT_{it} + \beta_{10} * GOVERNEF_{it} + \beta_{11} * \\
 & POLITICALST_{it} + \beta_{12} * REGULQUOL_{it} + \beta_{13} * RULE_{it} + \beta_{14} * \\
 & FREEDOM_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned}$$

Όπου: i = χώρες, t = χρόνος

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3: Απεικόνιση 15 μεταβλητών δείγματος και πηγές δεδομένων.

	ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΠΗΓΕΣ
FDI	Foreign Direct Investment, net inflows (% of GDP)	World Development Indicators (WDI)
GDP	GDP (current US \$)	World Development Indicators (WDI)
GDPGR	GDP growth (annual %)	World Development Indicators (WDI)
GDPCAP	GDP per capita (current US \$)	World Development Indicators (WDI)

INFLAT	<i>Inflation, GDP deflator (annual %)</i>	World Development Indicators (WDI)
INFRAST	<i>Mobile cellular subscriptions (per 100 people)</i>	World Development Indicators (WDI)
TRADE	<i>Trade (% of GDP)</i>	World Development Indicators (WDI)
UNEMPL	<i>Unemployment, total (% of total labor force)</i>	World Development Indicators (WDI)
LABORC	<i>Wage and salaried workers, total (% of total employment)</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)
CORRUPT	<i>Control of Corruption</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)
GOVERNEF	<i>Government Effectiveness</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)
POLITICALST	<i>Political Stability and Absence of Violence / Terrorism</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)
REGULQUOL	<i>Regulatory Quality</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)
RULE	<i>Rule of Law</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)
FREEDOM	<i>Voice and Accountability</i>	Worldwide Governance Indicators (WGI)

Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τις χώρες που μελετήθηκαν:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4: Ταξινόμηση των 68 χωρών του δείγματος.

ΧΩΡΑ	ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ ΚΑΠΟΙΑ ΕΤΗ ΚΑΙ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΗ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑ
ΑΙΓΥΠΤΟΣ		✓	
ΑΛΒΑΝΙΑ		✓	
ΑΛΓΕΡΙΑ		✓	
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ		✓	
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	✓		
ΑΥΣΤΡΙΑ	✓		
ΒΕΛΓΙΟ	✓		
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	✓		
ΓΑΛΛΙΑ	✓		
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	✓		
ΓΕΩΡΓΙΑ		✓	
ΔΑΝΙΑ	✓		
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ		✓	
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΡΚΙΖΙΑΣ		✓	
ΕΚΟΥΑΔΟΡ		✓	
ΕΛΒΕΤΙΑ	✓		
ΕΛΛΑΔΑ	✓		
ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ		✓	
ΕΣΘΟΝΙΑ			✓
ΙΝΔΙΑ		✓	

ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ		✓	
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	✓		
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	✓		
ΙΣΠΑΝΙΑ	✓		
ΙΣΡΑΗΛ	✓		
ΙΤΑΛΙΑ	✓		
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ		✓	
ΚΑΝΑΔΑΣ	✓		
ΚΙΝΑ		✓	
ΚΟΛΟΜΒΙΑ		✓	
ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ		✓	
ΚΡΟΑΤΙΑ		✓	
ΚΥΠΡΟΣ	✓		
ΛΕΤΟΝΙΑ		✓	
ΜΑΚΑΟ	✓		
ΜΑΛΔΙΣΙΑ		✓	
ΜΑΛΤΑ			✓
ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ		✓	
ΜΟΛΔΑΒΙΑ		✓	
ΜΠΑΡΜΠΑΝΤΟΣ			✓
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	✓		
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	✓		
ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ		✓	
ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	✓		
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	✓		
ΟΝΔΟΥΡΑ		✓	
ΟΥΓΓΑΡΙΑ			✓
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ		✓	
ΟΥΚΡΑΝΙΑ		✓	
ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ		✓	
ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ		✓	

ΠΟΛΩΝΙΑ	✓		
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	✓		
ΡΟΥΜΑΝΙΑ		✓	
ΡΩΣΙΑ	✓		
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	✓		
ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	✓		
ΣΛΟΒΑΚΙΑ		✓	
ΣΛΟΒΕΝΙΑ			✓
ΣΟΥΗΔΙΑ	✓		
ΤΑΪΛΑΝΔΗ		✓	
ΤΖΑΜΑΪΚΑ		✓	
ΤΟΥΡΚΙΑ		✓	
ΤΣΕΧΙΑ			✓
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	✓		
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ		✓	
ΧΙΛΗ		✓	
ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	✓		

4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5: Παλινδρόμηση 68 χωρών την περίοδο 1999 – 2019

ΕΞΟΔΟΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ

<i>Regression Statistics</i>	
	0.33506
Multiple R	781
	0.11227
R Square	044
Adjusted R	0.10199
Square	069
Standard	24.7000
Error	581
Observatio	
ns	1224

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression		93283.96	6663.14	10.9215	8.2845E-
n	14	474	034	181	24
		737602.2	610.092		
Residual	1209	821	872		
		830886.2			
Total	1223	468			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95.0%</i>	<i>Upper 95.0%</i>
	-		-		-		-	
Intercept	4.94189	4.649238	1.06294	0.28801	14.06336	4.17957	14.0633	4.1795
	305	909	67	84	5	938	65	794
	-		-					
GDP	2.2015E	1.30158E	1.69139	0.09101	-4.755E-	3.5212E	-4.755E-	3.521E
	-12	-12	54	902	12	-13	12	-13
	-	0.213208	-	0.86373	-	0.38169	-	0.3816
GDPGR	0.03659	427	0.17166	246	0.454899	995	0.45489	999

	966		14		3		93	
	-		-		-		-	
GDPCAP	3.3132E-05	6.61497E-05	0.5008679	0.61655527	0.0001629	9.6649E-05	0.0001629	9.665E-05
	-		-		-		-	
INFLAT	0.05746406	0.128803651	0.44613688	0.65557826	0.1952394	0.31016756	0.1952394	0.3101676
	-		-		-		-	
INFRAS	0.01325244	0.020299648	0.65284072	0.51398308	0.026574026574	0.05307889	0.026574026574	0.0530789
TRADE	0.13196664	0.014203669	9.29102448	6.8865E-20	0.10410006	0.15983321	0.10410006	0.1598332
	-		-		-		-	
UNEMPL	0.23929012	0.17085956	1.40050761	0.16161795	0.0959241	0.57450429	0.0959241	0.5745043
	-		-		-		-	
LABORC	0.02640911	0.065857863	0.4010016	0.68848983	0.1556175	0.10279929	0.1556175	0.1027993
	-		-		-		-	
CORRUPT	4.34166045	2.723393753	1.5942096	0.11115047	9.6847632	1.00144226	9.6847632	1.0014423
	-		-		-		-	
GOVERNE	5.10582652	3.336902294	1.5301097	0.12625117	11.652589	1.44093583	11.652589	1.4409358
F	-		-		-		-	
POLITICA	1.01034986	1.534887299	0.6582567	0.51049851	4.0216884	2.00098865	4.0216884	2.0009887
LST	-		-		-		-	
REGULQU	5.45711072	2.812350583	1.9404091	0.05256224	-10.97474	0.06051889	10.97474	0.0605189
OL	14.48719	3.738129355	3.87551863	0.00011211	7.15324897	21.821131	7.15324897	21.821131
RULE	-		-		-		-	
FREEDOM	2.99409502	1.62450358	1.84308305	0.06556155	0.1930642	6.18125423	0.1930642	6.1812542

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2: Κανονικής πιθανότητας 68 χωρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6: Παλινδρόμηση 33 αναπτυσσόμενων χωρών την περίοδο 1999 - 2019.

**ΕΞΟΔΟΣ
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ**

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0.578888
	0.335111
R Square	3
Adjusted R Square	0.319034
Standard Error	2.409535
Observations	594

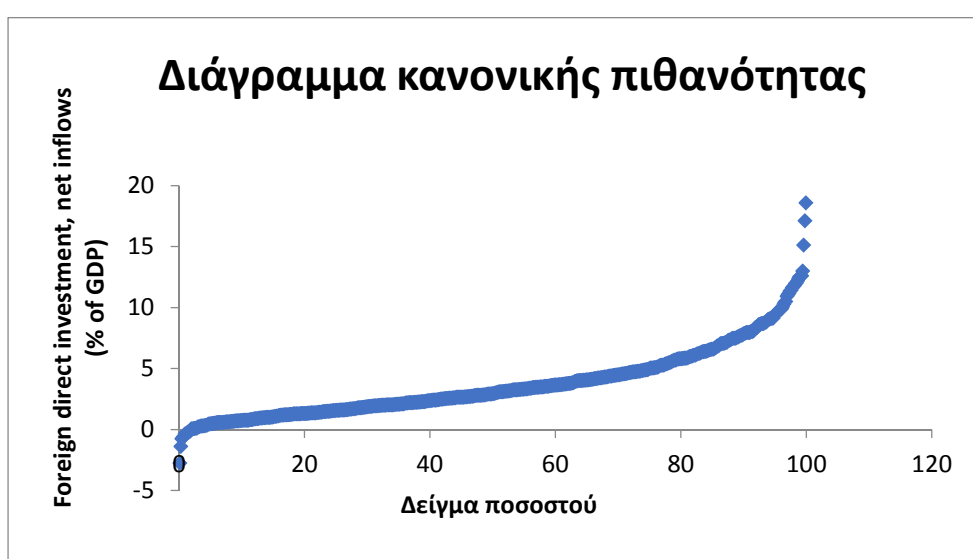
ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	14	1694.280405	121.02	20.844464	6.2924E-43
Residual	579	3361.592647	5.8058		
Total	593	5055.873052			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95.0%</i>	<i>Upper 95.0%</i>
Intercept	3.7156124	0.657769054	5.64881	2.5353E-08	2.42370816	5.0075166	2.4237082	5.00751657
GDP	-8.25E-13	4.30544E-13	1.9163	0.05581739	1.6707E-12	2.056E-14	1.671E-12	2.0562E-14
GDPGR	0.1487958	0.032368896	4.596875	5.269E-06	0.08522105	0.2123705	0.0852211	0.21237053
GDPCAP	-5.77E-05	4.08606E-05	1.41235	0.15838561	0.00013796	2.254E-05	0.000138	2.2544E-05
INFLAT	0.065705	0.014424936	4.554963	6.3921E-06	0.03737347	0.0940366	0.0373735	0.09403663
INFRAST	0.0127715	0.003190926	4.002448	7.0837E-05	0.00650431	0.0190387	0.0065043	0.01903872
TRADE	0.024065	0.003774333	6.375967	3.7181E-10	0.01665197	0.0314781	0.016652	0.03147808
UNEMPL	0.0836684	0.022919028	3.650608	0.0002853	0.03865381	0.1286829	0.0386538	0.12868294
LABORC	-0.0617	0.010461155	5.89797	6.26E-09	0.08224603	0.041153	0.082246	0.0411532
CORRUPT	2.4505505	0.441097241	5.555579	4.2233E-08	1.5842048	3.3168962	1.5842048	3.31689616
GOVERNEMENT	2.619945	0.460348704	5.69122	2.0054E-08	3.52410202	1.715788	3.524102	1.7157882
POLITICAL	1.202889	0.208856199	5.759413	1.3712E-08	0.79268091	1.6130971	0.7926809	1.61309713
REGULQUOL	2.4529381	0.387249505	6.334258	4.7915E-10	1.6923531	3.2135231	1.6923531	3.21352306
RULE	1.283462	0.521226835	2.46239	0.01409167	2.30718827	0.259737	2.3071883	0.2597367
FREEDOM	-0.633	0.227740	-2.779	0.00562	-	-	-	-

876	2.7794	16	1.080298	0.18570	1.08029	0.18570
	7		47	1	85	06

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3: Κανονικής πιθανότητας 33 αναπτυσσόμενων χωρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7: Παλινδρόμηση 29 ανεπτυγμένων χωρών την περίοδο 1999 - 2019

**ΕΞΟΔΟΣ
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ**

<i>Regression Statistics</i>	
	0.33816
Multiple R	966
	0.11435
R Square	872
Adjusted R	0.08990

Square	314
Standard Error	23.1609
Observations	522

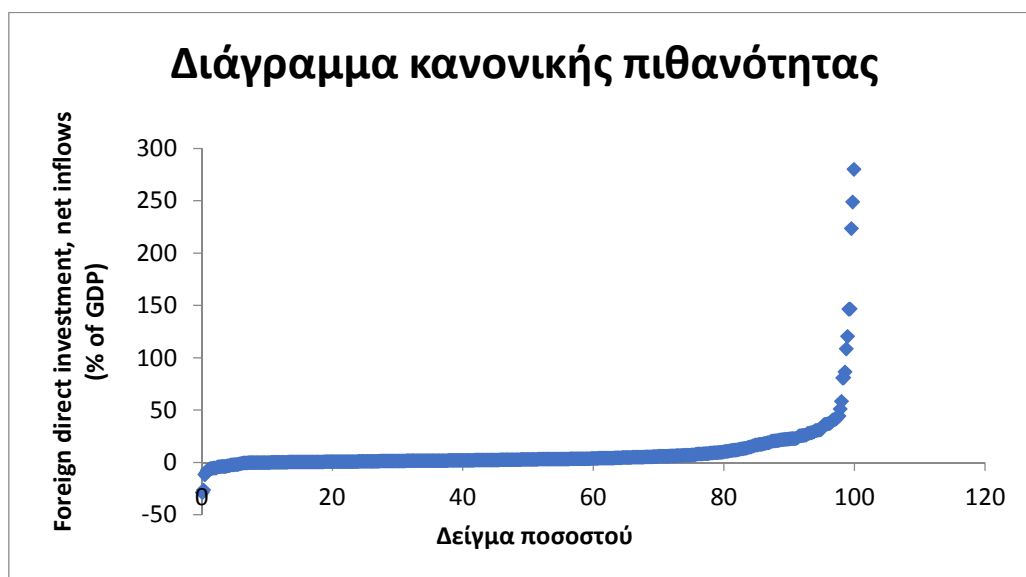
ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	14	35118.05975	2508.4328	4.676181457	4.6332E-08
Residual	507	271968.7979	536.42761		
Total	521	307086.8576			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P - value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95.0%</i>	<i>Upper 95.0%</i>
Intercept	27.924489	17.52929439	1.593018	0.111779278	62.363487	6.51451	62.363487	6.51451
GDP	-3.591E-12	1.37957E-12	2.603262	0.00950468	-6.302E-12	-8.81E-13	-6.302E-12	-8.81E-13
GDPGR	0.3212801	0.309128677	1.039309	0.299156621	0.928611	0.2860508	0.928611	0.28605081
GDPGAP	-8.677E-05	8.65219E-05	1.002915	0.31638041	0.0002568	8.321E-05	0.0002568	8.321E-05
INFLAT	0.06143858	0.313988597	0.1956714	0.844945797	0.5554404	0.6783175	0.5554404	0.67831754
INFRAS	0.01314477	0.036271444	0.362403	0.717204152	0.0581161	0.0844056	0.0581161	0.08440561
TRADE	0.08914655	0.019528997	4.56483	6.28042E-06	0.0507783	0.1275143	0.0507783	0.12751428
UNEMPL	0.46356964	0.315011214	1.4715972	0.141750082	0.1553184	1.0824577	0.1553184	1.08245768
LABORC	0.2779011	0.206007236	1.3489871	0.177943279	0.1268318	0.682634	0.1268318	0.68263405
CORRUPT	-8.50574	5.636683106	-1.5089	0.131922285	-2.56831957987	2.5683905	-2.5683195798	2.56839054

	16		98		4		74	
					-		-	
GOVERNE	6.34221	5.495418	1.1540	0.249006	4.454383	17.138	4.45438	17.1388
F	332	828	91	587	4	81	34	1
	-		-		-		-	
POLITICA	1.08275	2.497479	0.4335	0.664807	5.989437	3.8239	5.98943	3.82392
LST	46	469	39	671	7	284	77	844
					-		-	
REGULQU	3.00657	5.896104	0.5099	0.610325	8.577229	14.590	8.57722	14.5903
OL	622	841	258	319	9	382	99	823
					-		-	
	0.54609	7.153533	0.0763	0.939179	13.50812	14.600	13.5081	14.6003
RULE	018	071	385	889	7	308	27	077
					-		-	
FREEDO	4.61324	2.793150	1.6516	0.099229	0.874325	10.100	0.87432	10.1008
M	944	786	292	344	5	824	55	244

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.4: Κανονικής πιθανότητας 29 ανεπτυγμένων χωρών.

4.3 ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Στη γενική μορφή της εξίσωσης της παλινδρόμησης παρατηρούμε ότι η τιμή p - value βρίσκεται πολύ κοντά στο 0 και στους παραπάνω τρεις πίνακες. Η συγκριμένη τιμή του p - value) φανερώνει πόσο αξιόπιστες είναι οι ανεξάρτητες μεταβλητές σε σχέση με την

εξαρτημένη μεταβλητή. Στο δείγμα μας χρησιμοποιούνται δεκατέσσερις ανεξάρτητες μεταβλητές και μία εξαρτημένη, για τις οποίες έχει γίνει αναφορά προηγουμένως. Συνεπώς, εφόσον τα αποτελέσματα κινούνται γύρω από το μηδέν, θεωρούνται στατιστικά σημαντικά άρα και οι τρεις παλινδρομήσεις που έχουν λάβει χώρα σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0.05$, (p -value < 0.05). Επιπροσθέτως το συνολικό δείγμα ταξινομήθηκε σε αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες οικονομίες βάσει των δεδομένων που παρέχονται από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Η τιμή του R τετράγωνο (R – squared), δείχνει την ποσοστιαία μεταβολή της εξαρτημένης μεταβλητής (εισορές Α.Ξ.Ε), στην περίπτωση που αλλάξει μία μεταβλητή. Όμως, επειδή έχουμε πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση το R τετράγωνο δεν αποτελεί έναν καλό αξιολογητή. Έτσι, χρησιμοποιούμε το προσαρμοσμένο R τετράγωνο (Adjusted R Square), το οποίο λαμβάνει υπόψιν την απώλεια βαθμών ελευθερίας για κάθε επιπλέον προσθήκη μιας μεταβλητής. Ως βαθμός ελευθερίας νοείται ο αριθμός των παραμέτρων του συστήματος, ο οποίος είναι πιθανόν να διαφέρει ανεξαρτήτως. Πιο συγκεκριμένα, το R – squared ενισχύει ψευδώς την ερμηνεία του υποδείγματος και ας μην είναι στατιστικά σημαντική η μεταβλητή. Επομένως, το Adjusted R Square είναι περισσότερο αξιόπιστο και αυξάνεται όταν προστίθεται μια στατιστικά σημαντική μεταβλητή. Ταυτόχρονα, παρατηρούμε ότι και στις τρεις παλινδρομήσεις το F είναι αρκετά μεγάλο, ιδιαίτερα στο συνολικό δείγμα και στο δείγμα με τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, άρα είναι στατιστικά σημαντικό. Ακόμα η τιμή σημαντικότητας της F (Significance F), είναι πολύ μικρότερη του 0.05 και στις τρεις περιπτώσεις, $F_1 = 8.2845E - 24$, $F_2 = 6.2924E - 43$, $F_3 = 4.6332E - 08$ με αποτέλεσμα να είναι αποδεκτή η παλινδρόμηση.

Αναλυτικότερα στον πίνακα 1.5 απεικονίζεται η παλινδρόμηση του συνολικού δείγματος δηλαδή των 68 χωρών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται 33 αναπτυσσόμενες, 29 ανεπτυγμένες καθώς και 6 μεταβαλλόμενες οικονομίες. Παρατηρούμε ότι οι τιμές που παίρνει το p – value για το Α.Ε.Π. = 0.09101902, το ρυθμό ανάπτυξης Α.Ε.Π = 0.86373246, το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. = 0.61655527, τον πληθωρισμό = 0.65557826, τις υποδομές = 0.51398308, το εργατικό κόστος = 0.68848983, τη διαφθορά = 0.11115047, την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης = 0.12625117, την πολιτική σταθερότητα = 0.51049851, την ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου = 0.05256224 και την ελευθερία λόγου = 0.06556155, είναι μεγαλύτερες του 0.05. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην είναι στατιστικά σημαντικές οι μεταβλητές. Κατά συνέπεια στο συγκεκριμένο δείγμα, όλοι οι παραπάνω παράγοντες δεν επιδρούν σημαντικά στις εισροές των Α.Ξ.Ε. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάποιες μεταβλητές είναι οριακά μεγαλύτερες από το 0.05 όπως το Α.Ε.Π. και ορισμένοι παράγοντες της διακυβέρνησης, πάραυτα θεωρούνται στατιστικά ασήμαντες. Αυτό ίσως να οφείλεται και στο μεγάλο δείγμα των μεικτών οικονομιών. Αντίθετα οι τιμές του p – value για το εμπόριο = 6.8865E – 20 και τους κανόνες δικαίου = 0.00011211, οι οποίες είναι μικρότερες του 0.05, θεωρούνται στατιστικά σημαντικές μεταβλητές που επιδρούν στις εισροές των Α.Ξ.Ε.

Έπειτα στο πίνακα 1.6 απεικονίζεται η παλινδρόμηση των 33 αναπτυσσόμενων οικονομιών. Οι τιμές που παίρνει το p – value για το Α.Ε.Π. = 0.05581739 και το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π =

0.15838561 είναι μεγαλύτερες του 0.05 και προκύπτει ότι δεν είναι στατιστικά σημαντικές με αποτέλεσμα να μην επιδρούν σε μεγάλο βαθμό στις εισροές των Α.Ξ.Ε. Ωστόσο, στο συγκεκριμένο δείγμα έχουμε καλύτερη εικόνα, έπειτα από το διαχωρισμό των οικονομιών, διότι παρατηρούμε ότι όλες οι υπόλοιπες τιμές του p – value για τις μεταβλητές του ρυθμού ανάπτυξης Α.Ε.Π.= $5.269E - 06$, του πληθωρισμού = $6.3921E - 06$, των υποδομών = $7.0837E - 05$, του εμπορίου = $3.7181E - 10$, της ανεργίας = 0.0002853 , του εργατικού κόστους = $6.26E - 09$, της διαφθοράς = $4.2233E - 08$, της αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης = $2.0054E - 08$, της πολιτικής σταθερότητας= $1.3712E - 08$, της ποιότητας ρυθμιστικού πλαισίου = $4.7915E - 10$, των κανόνων δικαίου 0.01409167 και της ελευθερίας λόγου = 0.056216 , είναι μικρότερες από το 0.05. Συνεπώς το αποτέλεσμα χαρακτηρίζεται στατιστικά αξιόπιστο άρα και οι μεταβλητές στατιστικά σημαντικές, πράγμα που σημαίνει ότι ασκούν επιρροή στις εισροές των Α.Ξ.Ε.

Τέλος, στον πίνακα 1.7 απεικονίζεται η παλινδρόμηση των 29 ανεπτυγμένων χωρών. Οι τιμές που παίρνει p – value για το ρυθμό ανάπτυξης Α.Ε.Π = 0.29915662 , το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π = 0.31638041 , τον πληθωρισμό = 0.8449458 , τις υποδομές = 0.71720415 , την ανεργία = 0.14175008 , το εργατικό κόστος = 0.17794328 , τη διαφθορά = 0.13192228 , την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης = 0.24900659 , την πολιτική σταθερότητα = 0.66480767 , την ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου = 0.61032532 , τους κανόνες δικαίου = 0.93917989 και την ελευθερία λόγου = 0.09922934 , είναι μεγαλύτερες από το 0.05. Αυτό έχει ως συνέπεια το αποτέλεσμα να μην είναι στατιστικά αξιόπιστο. Άρα και οι μεταβλητές δεν είναι στατιστικά σημαντικές για τις εισροές των Α.Ξ.Ε. Από την άλλη πλευρά σε αυτό το δείγμα παρατηρείται ότι οι τιμές που παίρνει το p – value για το Α.Ε.Π. = 0.00950468 και το εμπόριο = $6.2804E - 06$ βρίσκονται κάτω από το 0.05 και κατά συνέπεια θεωρούνται στατιστικά σημαντικές, επηρεάζοντας τις εισροές των Α.Ξ.Ε.

Τα παραπάνω συμπεραίνονται και από την εναλλαγή ή μη των πρόσημων της κάθε μεταβλητής στις στήλες Lower 95% και Upper 95% της παλινδρόμησης. Όταν παρατηρείται αυτή η εναλλαγή στα πρόσημα οι μεταβλητές δεν είναι στατιστικά σημαντικές, ενώ όταν το πρόσημο παραμένει σταθερό, οι μεταβλητές χαρακτηρίζονται από αξιοπιστία.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι ο παράγοντας της εκπαίδευσης δεν έχει συμπεριληφθεί στην έρευνά μας, διότι παρά την εκτεταμένη προσπάθεια να τον συμπεριλάβουμε, τα δεδομένα που διέθετε για τη χρονική περίοδο 1999 – 2019, δεν ήταν επαρκή. Ωστόσο, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία πολλοί οικονομολόγοι έχουν καταλήξει ότι το

υψηλό μορφωτικό επίπεδο σε συνδυασμό με την εξειδίκευση επηρεάζουν θετικά τις εισροές των Α.Ξ.Ε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται το φαινόμενο των Αμέσων Ξένων Επενδύσεων και πιο συγκεκριμένα βασικός της στόχος ήταν η ανάλυση και η μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων στις εισροές των Α.Ξ.Ε. Η πραγματοποίησή τους γίνεται τόσο με τη δημιουργία θυγατρικών όσο και με τη μέθοδο εξαγορών ή συγχωνεύσεων σε μια ξένη χώρα.

Σε πρώτη φάση, αποτυπώθηκε το θεωρητικό πλαίσιο των ξένων επενδύσεων και έπειτα διεξάχθηκε μια έρευνα σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τις εισροές των Α.Ξ.Ε. Οι παράγοντες που μελετήθηκαν για την επίδραση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην συγκεκριμένη έρευνα είναι οι εξής: το Α.Ε.Π, ο ρυθμός ανάπτυξης Α.Ε.Π, το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, ο πληθωρισμός, οι υποδομές, το εμπόριο, η ανεργία και το εργατικό κόστος και οι έξι παράγοντες της διακυβέρνησης. Το περιεχόμενο της έρευνας στηρίχθηκε στο υπόδειγμα που αναφέραμε και αναλύσαμε παραπάνω, σε δείγμα 68 χωρών κατά τη χρονική περίοδο 1999 – 2019. Στη συνέχεια, το δείγμα μας τμηματοποιήθηκε σε αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες οικονομίες, βάσει των δεδομένων που απορρέουν από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Στην αρχική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο συνολικό δείγμα των 68 χωρών, για το χρονικό διάστημα που καλύπτει 21 χρόνια, (1999 – 2019), μελετήθηκαν οι παραπάνω παράγοντες. Το συμπέρασμα που προέκυψε από τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας είναι η θετική επίδραση του εμπορίου και των κανόνων δικαίου στις εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, αποτελώντας στατιστικά σημαντικές μεταβλητές για το δείγμα. Ωστόσο, παρόλο που ο πληθωρισμός, οι υποδομές, η ανεργία και η ελευθερία λόγου τις επηρεάζουν θετικά, δεν αποτελούν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές. Οι υπόλοιποι παράγοντες ασκούν αρνητική επιρροή στις Α.Ξ.Ε. καθώς και αυτοί δεν χαρακτηρίζονται από αξιοπιστία.

Στη δεύτερη έρευνα που έγινε στο δείγμα των 33 αναπτυσσόμενων οικονομιών, για τη χρονική περίοδο 1999- 2019, διαπιστώθηκε ότι ο ρυθμός ανάπτυξης Α.Ε.Π, ο πληθωρισμός, το εμπόριο, η ανεργία, η διαφθορά, η πολιτική σταθερότητα και η ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου επιδρούν θετικά στις εισροές των Α.Ξ.Ε., ενώ το εργατικό κόστος, οι κανόνες δικαίου και η ελευθερία λόγου ασκούν αρνητικές επιδράσεις. Οι παραπάνω αποτελούν

στατιστικά σημαντικές μεταβλητές για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Σε αντίθεση το Α.Ε.Π και το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π ασκούν αρνητικές επιρροές αλλά δεν αποτελούν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές.

Τέλος, στην έρευνα του δείγματος που αφορά τις 29 ανεπτυγμένες οικονομίες, για τη χρονική περίοδο 1999- 2019, παρατηρήθηκε ότι το Α.Ε.Π επηρεάζει αρνητικά τις εισροές των Α.Ξ.Ε, ενώ το εμπόριο τις επηρεάζει θετικά. Αυτές οι μεταβλητές αποτελούν και τις στατιστικά σημαντικές μεταβλητές του δείγματος. Από την άλλη πλευρά, ο ρυθμός ανάπτυξης Α.Ε.Π, το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, η διαφθορά και η πολιτική σταθερότητα ασκούν αρνητική επιρροή στις εισροές των Α.Ξ.Ε. Σε αντίθεση με τον πληθωρισμό, τις υποδομές, την ανεργία, το εργατικό κόστος, την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, την ποιότητα ρυθμιστικού πλαισίου, τους κανόνες δικαίου και την ελευθερία λόγου που τις επηρεάζουν θετικά. Πάραυτα, οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν είναι στατιστικά σημαντικές για το δείγμα μας.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, τα αποτελέσματα των μεταβλητών του πληθωρισμού και της ανεργίας έχουν μη προσδοκώμενο πρόσημο, κυρίως για τη μεταβλητή του πληθωρισμού που παρουσιάζουν αυξήσεις, επιδρώντας θετικά στις εισροές των Α.Ξ.Ε. Το αποτέλεσμα αυτό ενδεχομένως να προκύπτει από το γεγονός ότι μια αύξηση στην ανεργία, είναι πιθανό να δημιουργεί στους ξένους επενδυτές ευνοϊκότερες συνθήκες πρόσβασης σε φθηνότερο και σε υπεράριθμο εργατικό δυναμικό. Το ίδιο φαίνεται να συμβαίνει με το αποτέλεσμα του πρόσημου και στη μεταβλητή του ρυθμού ανάπτυξης Α.Ε.Π για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Συνεπώς, παρατηρείται ότι οι συγκεκριμένοι προσδιοριστικοί παράγοντες είναι πιθανόν να παρουσιάζουν σχετική αλληλεξάρτηση μεταξύ τους και με τις υπόλοιπες μεταβλητές, που συμμετέχουν στην διεξαγωγή της έρευνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Θανόπουλος Γ.Ν. (2006). «Διεθνής επιχείρηση: Περιβάλλον, Δομή και Προκλήσεις», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.

Κοκκίνου Α. & Ψυχάρης Ι. (2004). «Foreign Direct Investments, Regional Incentives and Regional Attractiveness in Greece»

Κοτταρίδη Κ. (2013). «Εισαγωγικά για τις ΑΞΕ – Τρόποι Διεθνοποίησης» , Αθήνα: Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής.

Κοτταρίδη Κ. (2014). «Επιδράσεις εισροών ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής». Παρατηρητήριο για την κρίση, No. 01.6.

Κοτταρίδη Κ. (2014). «Επιδράσεις εκροών ΑΞΕ στις χώρες προέλευσης». Παρατηρητήριο για την κρίση, No. 01.5

Κυρκιλής Δ. (2010). «Άμεσες Ξένες Επενδύσεις», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Λιαργκόβας Π. (2007). «Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα: Η εμπειρία της Ελλάδας και άλλων Ευρωπαϊκών χωρών», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.

Μπιτζένης Α. (2014). «Διεθνής επιχειρηματικότητα και επενδύσεις: Σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Χατζηδημητρίου Ι.Α. (2003). «Διεθνής επιχειρηματικές δραστηριότητες», Εκδόσεις Ανικούλα.

ΞΕΝΗ

Asiedu E. (2006) « FDI in Africa: The Role of Natural Resources, Market size and Government Policy, Institutions and Political Instability», World Economy.

Bevan A.A. and Estrin S. (2004). «The determinants of FDI into European transition economics», Journal of Imperative Economics.

Botric V. & Skuffic L. (2006). «Main Determinants of Foreign Direct Investment in the Southeast European Countries». Transition studies review.

- Buckley P. & Casson M. (1976). «The future of multinational enterprise», Macmillan, London.
- Chakrabarti A. (2001). «The determinants of FDI: Sensitivity analysis of cross – country regressions».
- Daniels J.D. & Radebaugh L.H. (1996). «International business: Environments and operations», Addison Wesley.
- Daskalopoulos E., Evgenidis A., Tsagkanos A. and Siriopoulos C. (2006). «Assessing Variations in Foreign Direct Investments under IFRS adoption, macro-socioeconomic developments and credit ratings». Investment Management and Financial Innovations., Vol 13 (3), 36-48.
- Dunning J. (1980). «Towards an eclectic theory of international production: some empirical tests», Journal of International Business Studies.
- Dunning J. (1993). «Multinational enterprises and the global economy», Addison – Wesley Publishing Company.
- Edwards S. (1990). «Capital flows, FDI and Debt – Equity Swaps in Developing Countries», National Bureau of Economic Research, Cambridge.
- Eicher T. (1999). «Trade, development and converging growth rates: Dynamic gains from trade reconsidered», Journal International Economics.
- Fazio G. & Talamo G.M.C. (2008). «How Attractive is Good Governance for FDI», International Finance Review.
- Gillis W.E. & Gombs J.G. (2009). «Franchisor strategy and firm performance. Making the most of strategic resource investments, business horizons.
- Goldberg B. A. (1972). «Determinants of U.S. Direct Investments in the EEC: Comment», American Economic Review.
- Habib M. & Zurawicki L. (2002): «Corruption and FDI», Journal of International Business studies.
- Heywood A. (2013). «Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή», Αθήνα: Κριτική.
- Hoff K. & Striglitz J.E. (2005). «The Creation of the Rule of Law and the Legitimacy of Property Rights», Policy Research, Washington DC: The World Bank.
- Jensen N. M. (2003). «Democratic governance and multinational corporations: Political regimes and inflows of FDI». International Organization.
- Johansson J. & Wiedersheim – Paul. F. (1975). «The international of the firm - four Swedish cases», Journal of management studies.
- Kojima K. (1991). «Trade – oriented Direct Foreign Investment Reconsidered», Asian economic journal.
- Lim D. (1983) & Zhang K.H. (2001): «Fiscal incentives and FDI in less developed countries». Journal of Development Studies.
- Meon P. G & Sekkat K. (2007). «Revisiting the relationship between Governance and FDI», Brussels economic review – Cahiers Economiques De Bruxelles.

- Moor E.J. (1973). «Turnkey – plus operations», business horizon.
- Porter M. (1990). «The competitive advantage of nations», Free Press New York.
- Resmini L. (2000). «The determinants of FDI in the CEECs». Economics of transition.
- Salvatore D. & Hatcher T. (1991). «Inward oriented and outward oriented trade strategies». Journal of Development studies.
- Tanzi V. (1998). «Corruption around the world: Causes, consequences, scope and cures».
- Tsai P. L. (1994). «Determinants of FDI and its impact on economic growth». Journal of economic Development.
- Vahlne J. E. & Nordstrom K. (1992). «The international process impact of competition and experience», Stockholm. School and economic institute of international business.
- Vernon R. (1996). «International investment and International trade in the product cycle». Quarterly Journal of Economics.
- Wei, Parker, David, and Vaidya, Kirit. (1998). «The regional distribution of FDI in China». Regional studies.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.iadb.org/en>

<https://www.oecd.org/greece/>

<https://www.worldbank.org/>

<https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators>

<https://datacatalog.worldbank.org/dataset/worldwide-governance-indicators>

<https://www.wikipedia.org/>

<https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1611658/prosdioristikoi-paragontes-ton-axe-se-hores-toy-oo.html?fbclid=IwAR0nyxTV AoAvq1-tlhB6kHhIr4hH8jdOyGdxNCEDmV2wzxKzM7pj2GHpg8c>

<http://www.enikonomia.gr/>

<https://www.researchgate.net/>

<https://commons.wikimedia.org/wiki/>